24-мĕш çул тухать. Хакĕ 10 пус.

1941
ФЕВРАЛЬ
28
ЭРНЕКУН
49 (5764) №

Чăваш Коммуни

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

ССР Союзĕн хăватне ÿстермелли бюджет

Енер Кремльре СССР Верховный Совечĕн VIII Сессийĕ уçăлчĕ. Иртнĕ Сесси — VII Сесси — Союзлă Молдаван ССР туса хурасси тата Литва СС Республикине, Латви СС Республикине, Эстони СС Республикине Советлă Социализмлă Республикăсен Союзне йышăнасси çинчен законсем йышăннă. Хальхи Сессине союзлă çамрăк республикăсенчи халăхсем суйланă депутатсем килчĕç. ССР Союзĕн государство гербĕ çинче союзлă советлă социализмлă республикăсен вунултă чĕлхипе çырнă «Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!» текен сăмахсем — Коммунистла Манифест сăмахĕсем — уççăн ялкăшса тăраççĕ!

Çак кунсенче кăна хăйĕн ĕçĕсене туса пĕтерни ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ партин Центральный Комитечĕпе СССР Совнаркомĕ йышăннă плана — сталинла виççĕмĕш пятилеткăн тăваттăмĕш çулĕнче пирĕн çĕршывăн **халăх хуçалăхне вăйлатмалли калама çук пысăк плана** ырларĕ. Енер правительство **1941 çулти финанс планне** СССР Верховный Совечĕн Сессинче пăхса тухма тăратрĕ, çак плана йăлтах тата пĕтĕмĕшпех парти конференцийĕ йышăннă решенисем тăрăх туса йĕркеленĕ, унăн задачи — халăх хуçалăхĕн планне тултарма кирлĕ средствăсем парасси.

Сессире тунă докладра финанс Халăх Комиссарĕ Зверев юлташ социализмлă государствăн финанс хăвачĕ татти-сыпписĕр ÿссе пынин картинине, пирĕн тăван çĕршывăн хуçалăх хăвачĕ ÿснине, социализм строительствин аслă çитĕнĕвĕсене — совет халăхĕ Ленинăн—Сталинăн аслă партийĕ ăслăн ертсе пынипе тунă аслă çитĕнÿсене куçкĕски çинчи пек палăртса тăракан картинăна кăтартса пачĕ. 1941 çул бюджечĕ доходсем тăрăх **216,2** миллиард тенкĕ, расходсем тăрăх **215,4** миллиард тенкĕ шутланать. Çак икĕ цифра кăна та ĕнтĕ ССР Союзĕнче социализм строительстви калама çук анлăн сарăлса кайни çинчен, пирĕн халăх хуçалăхĕ, аслăланса пыракан социализмлă воспроизводство законĕсем тăрăх пĕр чарăнса тăмасăр аталанса пыракан халăх хуçалăхĕ ÿссе чечекленни çинчен калаççĕ. Государство бюджечĕн доходĕсем пĕр çул хушшинче кăна 21,4 процент ÿсеççĕ. Пирĕн государствăн финанс хăвачĕ çакăн пек хăвăртлăхпа ÿссе пыни халăх хуçалăхне малалла вăйлатса пырас ĕçри, культура строительствине ÿстерсе пырас, совет çĕршывĕн оборона тĕрекне çирĕплетсе пырас ĕçри расходсене калама çук пысăккăн ÿстерме май парать.

СССР Государство бюджетĕнче социализмлă хуçалăхăн доходĕсем пĕтĕм бюджетăн вунă пайĕнчен тăхăр пайĕ пулса тăраççĕ, çакă вăл социализмлă экономикăн гигантла ÿсĕмне уççăн ĕнентерсе паракан тата тепĕр паллă. 216,2 миллиард тенкĕрен 156 миллиард тенке яхăн оборотран илекен налог тата тупăшран уйăрса илни пулмалла. Çапла вара, бюджетри доходăн тĕп статьисем социализмлă производство тата таварçаврăнăшĕ ÿссе пыни çине таянса тăраççĕ.

ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ **«туса кăларакан продукцин хăйне ларакан хакне тăтăшах чакарса пымалла,** хозрасчета пур майсемпе те çирĕплетсе пымалла, тирпейсĕрлĕхе татăклăнах пĕтерсе хумалла», тесе йышăнчĕ. Парти конференцийĕнче тухса каланисенче те, Зверев юлташăн докладĕнче те чĕртаварсем, материалсем, топливо, электроэнерги ытлашши расходланине пула, брак тунине пула пирĕн хуçалăх пысăк инкек тÿсни çинчен калакан фактсем сахал мар илсе кăтартнă. Иртнĕ çулталăк хушшинче Строительство материалĕсен промышленноçĕн наркомачĕ кăна брак, простойсем пулнипе тата ытти тĕрлĕрен хуçасăрлăха пула çĕр миллион ытла ахалех çухатнă. Наркомлес, Союза пăхăнса тăракан вăрман хатĕрлекен главксем тăрăх кăна, 156 миллион тенкĕ убыток тÿснĕ. Промышленноçпа транспорт ĕçĕнчи çитменлĕхсене татăклăнах пĕтерни, парти организацийĕсем промышленноçпа транспорт еннелле çаврăнни кăçалхи çул туса кăларакан продукцин хăйне ларакан хакне чакарассин тата накопленисен планне тултарма тата ирттерсе тултарма май парĕ. Çакă вăл сталинла виççĕмĕш пятилеткăн тăваттăмĕш çулĕнчи финанс программине ăнăçлăн тултарма пулăшĕ.

Управлени аппаратне тытса тăма тухакан расходсене чылаях чакармалла. Çак расходсене чакарнипе 1941 çулта икĕ миллиард тенкĕ перекетлесе хăвармалла. Зверев юлташ хăйĕн докладĕнче Наркомфин оргăнĕсем штатсене чакарассишĕн япăх кĕрешеççĕ, штатсене законсăр пысăклатма тата служащисен ставкисене, окладĕсене законсăр ÿстерме параççĕ, тесе каларĕ. Çав йĕркесĕрлĕхсене Государство Контролĕн Наркомачĕ тĕрĕслесе палăртнă, ĕнтĕ Наркомфинăн çавнашкал йăнăшсем малашне ан пулччăр тесе тивĕçлĕ мерăсем йышăнмалла.

Кăçалхи çул таварçаврăнăшĕ 197 миллиард тенке çити ÿсмелле. Çак заданине пурнăçа кĕртме промышленность производствине ÿстермелле кăна мар, тата суту-илÿ ĕçне те татăклăнах лайăхлатмалла. Суту-илÿ организацисен, промышленность работникĕсемпе пĕрлех, продукци пахалăхне тата ассортиментне лайăхлатассишĕн тăрăшмалла. Кăçалхи çул куллен кирлĕ таварсемпе апат-çимĕççен производстви, уйрăмăн илсен, çавсене вырăнти чĕртаварсенчен туса кăларасси чылаях ÿсет. Таварçаврăнăшне çĕнĕрен таварсемпе продуктсем хушăнаççĕ. Чăннипех культурăллă суту-илÿ организацилемелле, таварсем пухăнса выртни пулма памалла мар, таварçаврăнăшĕн планне пур çĕрте те пурнăçа кĕртмелле тата оборотран илекен налог Государство бюджетне вăхăтра кĕрсе пымалла тăвас пулать.

Бюджетăн доход пайĕнче халăхран илекен налогсем тата колхозсенчен доход тăрăх илекен налог 14 миллиард тенкĕ пухăнмалла тесе палăртса хунă. Пирĕн бюджетра, капитализмлă çĕршывсен бюджечĕсемпе танлаштарсан, налогсен вырăнĕ пысăк мар, анчах доходсен çак статьи çĕршывăн пĕтĕм финанс планне тултарас çĕрте пысăк вырăнта тăрать-ха. Тăван çĕршыв оборонин нушисем валли каякан расходсем ÿсрĕç, çав расходсене витме, правительство колхозсенчен доход тăрăх илекен налога, колхозниксенчен тата единоличниксенчен илекен ялхуçалăх налогне кăшт ÿстерни кирлĕ, тесе шутлать. Колхозсен доходĕсем çине налог хумалли халиччен пулнă йĕрке кивелнĕ. Колхозсен обществăллă хуçалăхне аталантарас çĕрте вăл сахал пулăшать. Колхозниксен хăйсен пулăшуллă хуçалăхĕн доходĕсенчен, çавăн пекех единоличниксен доходĕсенчен налог илмелли нормăсемпе ставкăсем те кивелнĕ. Сессинче пăхса тухма колхозсенчен доход тăрăх налог илесси çинчен кăларнă закона улăштарма тата ялхуçалăх налогĕ çинчен калакан закона тÿрлетÿсем кĕртме проект тăратнă, — çĕнĕ законсем налог хурассин системине лайăхлатĕç тата хамăрăн çĕршывăн оборонине тĕреклетме татах укçа-тенкĕ парĕç.

Государство бюджечĕн доход пайне пурнăçа кĕртни ÿссе пыракан халăх хуçалăхне валли, культура строительствине тата çĕршывăн оборонине валли укçа-тенкĕ ăнăçлăн парса тăма май парать. Бюджет средствисем çурри ытла халăх хуçалăхĕпе культурăна валли тата виççĕмĕш пайĕ государствăн оборони валли каяççĕ. Капитальнăй строительство валли кăна 57 миллиард тенкĕ пама палăртса хунă. Кăçалхи çул 1.151 çĕнĕ предприяти ĕçе кĕмелле. Промышленность, транспорт, ялхуçалăхĕ малалла аталанса тата тĕрекленсе пыма нумай миллиард тенкĕ илеççĕ.

Правительство социаллă-культурăллă мероприятисене пурнăçа кĕртме 47,8 миллиард тенкĕ пама сĕнет. Бюджетăн çак расход статьи вунă çул хушшинче тăхăр хута яхăнах ÿсрĕ!

Çĕршывăн оборона нушисене валли **71 миллиард тенкĕне** яхăнах уйăрса пама сĕннине СССР Верховный Совечĕн Сессийĕ пит пысăк хаваслăхпа кĕтсе илчĕ. СССР вăрçа хутшăнмасăр пурăнать. Совет Союзĕн тулашри сталинла ăслă политики совет халăхне мирлĕ ĕçлесе пурăнма май туса пачĕ. Совет Союзĕ мир политики тытса пырать. Анчах вăл чиккĕ лешьенче мĕн пулса пынине хисепе илмесĕр тăма пултараймасть. «Тĕнчери лару-тăру лăпкă маррине кура пирĕн государствăн социализмлă тăван çĕршывăн оборонине пур майсемпе те тĕреклетсе пымалла килет», тесе каларĕ Зверев юлташ, вăл çапла каланине депутатсем — халăхăн избранникĕсем — пурте ырласа йышăнчĕç. Нимĕн иккĕленмелли те çук, Верховный Советăн Сессийĕ тата пĕтĕм совет халăхĕ правительство Совет Союзĕн оборонине валли укçа-тенкĕ парассине ÿстерме сĕннине хĕрÿллĕн ырласа йышăнĕç.

1941 çулти бюджетăн кашни статьинчех совет çыннисем Ленин—Сталин партийĕ тата Совет правительстви хамăрăн социализмлă тăван çĕршывăн вăй-хăватне малалла тĕреклетессишĕн, совет çыннисен материаллă тата культурăллă шайне малалла ÿстерессишĕн тăрăшнине кураççĕ. Бюджет цифрисем пирĕн халăха савăнтараççĕ, мĕншĕн тесен халăх çак цифрăсенче хăйĕн геройла ĕçĕн результачĕсене курса тăрать. Бюджет цифрисем совет çыннисене ĕçре татах паттăр пулма, социализмлă ĕçре пĕтĕм вăй-хăватпа ĕçлеме мобилизацилеççĕ, — çакăн пек ĕçлени Совет Союзĕнчи халăхсене çĕнĕ мухтавлăх, коммунизмшăн пыракан аслă кĕрешÿре çĕнĕ çĕнтерÿсем парĕ.

(«ПРАВДА», февралĕн 26-мĕшĕнчи умстатья).

ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН УКАЗĔ

Чăваш АСС Республикинчи ĕççынни депутачĕсен Чапаевский поселок Советне депутатсем суйламалли кун çинчен

1. Ĕççынни депутачĕсен Чапаевский поселок Советне 1941 çулти мартăн 30-мĕшĕнче депутатсем суйламалла тăвас.

2. Чапаевский поселок Совечĕ тăрăх суйлав кампанийĕ 1941 çулти февралĕн 28-мĕшĕнче пуçланни çинчен пĕлтерес.

Чăваш АССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ
З. АНДРЕЕВА.

Чăваш АССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ
Г. ГУСЕВ.

Шупашкар хули,
1941 çулти февралĕн 27-мĕш.

ССР Союзĕн 1-мĕш созыври Верховный Совечĕн VIII Сессийĕ

СОЮЗ СОВЕТĔНЧЕ

Февралĕн 26-мĕшĕнче СССР Верховный Совечĕн VIII Сессийĕ хăйĕн ĕçĕсене малалла туса пынă. Ирхине 11 сехетре Союз Совечĕн ларăвĕ пуçланнă. Председатель сĕтелĕ хушшинче — Союз Совечĕн Председателĕ **А. А. Андреев** тата Союз Совет Председателĕн заместителĕсем — **Т. Д. Лысенко** тата **У. Юсупов** депутатсем. Ложăсем çинче — СССР Верховный Совет Президиумĕн членĕсем тата **В. М. Молотов** юлташпа пĕрле СССР Правительствин членĕсем. Вĕсене депутатсемпе хăнасем нумайччен алă çупса саламлаççĕ.

Председатель пулса ертсе пыраканĕ депутат **А. А. Андреев** Союз Совечĕн Бюджет Комиссийĕн содокладне тума **К. И. Николаева** депутата сăмах парать.

Депутат Николаева çакна паллă тăвать: ССР Союзĕн 1941 çулти Государство бюджетне пĕтĕмĕшпех халăх хуçалăхĕн планĕ тăрăх тунă тата партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ хуçалăх, оборона тата культура строительстви тĕлĕшпе çĕршыв умне лартнă задачăсене пĕтĕмĕшпех пурнăçа кĕртме май парать.

— Бюджет цифрисем, — тет депутат Николаева, — Совет Союзĕн хуçалăхпа культура тĕлĕшĕнчи калама çук пысăк ÿсĕмĕсем çинчен, вăл пĕр пăркаланмасăр малалла, коммунизм патнелле кайса пыни çинчен калаççĕ. Бюджетăн доход пайне пĕр çул хушшинче 38 миллиард тенкĕлĕх — 21,4 процент чухлĕ ÿстересси советсен çĕршывĕнче кăна пулма пултарать! Бюджет Комиссийĕ: СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕ государство средствисене мĕнле ĕçсене ямаллине тĕрĕс палăртса хунă, тесе шутлать. Çĕршыв оборонин нушисем валли 70.900 миллион тенкĕ пама палăртса хунине Бюджет Комиссийĕ пĕтĕмĕшпех ырлать, çак суммăна парассишĕн тăрать.

Депутатсем тăвăллăн алă çупнă майăн докладчик çакна аса илтерет: иртнĕ çулта кăна-ха СССР Верховный Совечĕн VII Сессийĕ союзлă 11 республикăн бюджечĕсене пăхса тухнăччĕ, паян акă VIII Сесси 16 республикăн бюджечĕсене пăхса тухать. Союзри мĕнпур республикăсен культурипе хуçалăхĕн ÿсĕмĕ тата, уйрăмăн илсен, партипе правительство союзлă çĕнĕ республикăсене — Карело-Финн, Молдаван, Литва, Латви тата Эстони республикисене аталантарса вăйлатассишĕн тăрăшни бюджет цифрисенче питех те уççăн палăрса тăрать.

Депутат Николаева бюджет доходĕсен пĕтĕм суммине 909,1 миллион тенкĕ чухлĕ ÿстерме, расходсен суммине 272,5 миллион тенкĕ чухлĕ ÿстерме сĕнет тата çак ÿсĕм валли кирлĕ пысăк çăлкуçсем çинчен тĕплĕн калать.

— Аслă Сталин тавра, Совет Правительствипе унăн пуçлăхĕ Молотов юлташ тавра таччăн пĕтĕçсе тăракан Совет Союзĕнчи халăхсем, — тет депутат Николаева, — партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене пурнăçа кĕртĕç, 1941 çулти халăх хуçалăхĕн планне тата государство бюджетне пурнăçа кĕртĕç, çапла тунипе вара коммунизмлă общество строительствинче çĕнĕ çĕнтерÿсем тăвĕç.

Çак сăмахсене саламласа, депутатсемпе хăнасем нумайччен алă çупаççĕ.

Союз Совечĕ ССР Союзĕн 1941 çулти Государство бюджечĕ çинчен тунă доклада тата Бюджет Комиссийĕн содокладне сÿтсе-явма тытăнать.

Малтан депутат **Л. Р. Корниец** тухса калать.

— ССР Союзĕнче, — тет вăл,—ирĕклĕ халăхăн творчествăллă ĕçĕ чечекленсе пырать. Çак ĕçе пирĕн паттăр Хĕрлĕ Çар тата Тинĕс-Çар Флочĕ сыхласа тăраççĕ. ССР Союзĕнчи ĕççыннисем хăйсен хĕçпăшаллă вăйĕсен çитĕнĕвĕсемпе савăнса мухтанаççĕ. Анчах та пирĕн çак çитĕнÿсемпе лăпланса лармалла право çук, пирĕн оборона хăватне ывăнма пĕлмесĕр çирĕплетсе пырас пулать. Çĕршыв оборонин нушисем валли паракан 70.900 миллион тенкĕ ассигновани шăпах ĕнтĕ çав ĕçе тунă çĕре каять. Эпĕ çак ассигнованине пĕтĕмĕшпех çирĕплетме сĕнетĕп!

Украина СС Республикин примерĕ тăрăх депутат Корниец çĕршыври халăх хуçалăхĕ иртнĕ çулта тунă çитĕнÿсене кăтартса парать. Республикăри промышленность туса кăларакан пĕтĕм продукци 1939 çултипе танлаштарсан 14,2 процент ÿснĕ. Социализмлă уйхирсенчи тырпул тухăçлăхĕ те ÿснĕ, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç те вăйланса кайнă.

Депутат Корниец вырăнти промышленноçа, çулйĕр строительствине вăйлатас ĕç валли тата Измаил хулин благоустройстви валли паракан ассигнованисене ÿстерме кирли çинчен ыйту кăларса тăратать, румынсем оккупацилесе тăнă çулсем хушшинче Измаил хулин хуçалăхĕ питех те япăхса кайнă пулнă.

Узбек ССР Совнаркомĕн Председателĕ **А. Абдурахманов** юлташ çакна шанса тăнă çинчен калать: 1941 çулти бюджетра палăртса хунă ассигнованисем союзлă çĕнĕ республикăсен хуçалăхпа культурине хăвăрт ÿстерме май парĕç, вĕсене мĕнпур Совет Союзĕнчи ĕççыннисем Ленин—Сталин партийĕ ертсе пынипе тунă çĕнтерÿсем пекех чаплă çĕнтерÿсем тума пулăшĕç.

Депутат **И. Ф. Зименков** çапла калать: ССР Союзĕн государство бюджечĕ пĕтĕмĕшпе ÿссе пынипе пĕрлех, республикăсен, крайсен тата облаçсен бюджечĕсем те ÿссе пыраççĕ. Юлашки 5 çул хушшинче Сталинград облаçĕн бюджечĕ икĕ хут ÿснĕ. Область бюджетĕнче социаллă-культурăллă ĕçсем тĕлĕшпе тăвакан расходсем тĕп вырăн йышăнса тăраççĕ. 1935 çултипе танлаштарсан, 1941 çулта вĕсем 2,5 хут ÿсеççĕ. Юлашки виçĕ çул хушшинче кăна Сталинград облаçĕнче 81 вăтам шкул уçнă. Оратор финанс ĕçĕнчи пысăк çитменлĕхсене паллă тăвать. Иртнĕ çул облаçра вырăнти бюджета 1,5 миллион тенкĕ паман. Çакă вăл финанс дисциплини начар пулнинчен килнĕ. Финанс оргăнĕсен работникĕсем ревизисене пуринчен ытларах документсем тăрăх кăна ирттереççĕ, предприятисенче пулмаççĕпе пĕрех.

Хăйĕн выступленийĕнче депутат **А. С. Пирузян** Арменири халăх хуçалăхĕпе культурăра совет влаçĕн çулĕсенче пулса иртнĕ улшăнусем çинчен калать. Республикăри халăх хуçалăхĕнче промышленность йышăнса тăракан вырăн калама çук нумай ÿснĕ. Çĕнĕрен 25 предприяти — промышленноçлă пысăк предприятисем туса лартнă. Колхозсен обществăллă хуçалăхĕ çирĕпленсе пырать, çакна пула юлашки 4 çул хушшинче колхозсем укçан илекен доходсем вăтам шутпа 5 хут ÿснĕ. Совет влаçĕн çулĕсенче республикăра 957 шкул тунă. Аслă шкулсем 7 пин ытла специалист вĕрентсе кăларнă. Армян СС Республикин 1941 çулти бюджечĕ 517,6 миллион тенкĕ шутланать.

— РСФС Республикин 1941 çулти бюджечĕ, — тет РСФСР Совнарком Председателĕн заместителĕ **К. Д. Памфилов,** — республикăри социализмлă хуçалăхпа культурăна малалла хăпартса пыма май парать. Социаллă-культурăллă мероприятисем тĕлĕшпе 17 миллиард тенкĕне яхăн — бюджетăн пĕтĕм расход пайĕн 68 процентне расходлама палăртнă.

Иртнĕ çулта республикăри хуласемпе ялсенче 676 шкул, 118 больница тата ача çуратмалли çуртсем тунă, 1.852 вулав çурчĕ, колхозсенчи клубсем тата культура çурчĕсем уçнă.

Памфилов юлташ республика наркомачĕсенчен чылайĕшĕн, уйрăмăн илсен стройматериалсен промышленноçĕпе вырăнти топливо промышленноçĕн наркомачĕсен ĕçĕсене критиклет.

Трибуна çинче — депутат **Н. Ундасынов.** Вăл советлă Казахстанри ĕççыннисем Ленин—Сталин партийĕ ертсе пынипе халăх хуçалăхĕпе культурăн пур облаçĕсенче те тунă калама çук пысăк çитĕнÿсем çинчен калать. Казахстан вырăнтан вырăна куçса çÿрекен халăхсен çĕршывĕнчен чечекленсе тăракан индустриллĕ-аграрлă республика пулса тăчĕ, республикăра промышленноçлă шултра предприятисем нумай шутланаççĕ. Республика ялхуçалăхĕпе культура ĕçĕнче тунă çитĕнÿсем пысăк та чаплă. Çаксем пурте вĕсем Казах ССР бюджетĕнче, 7 çул хушшинче 7,5 хут ÿснĕ бюджетра лайăх палăрса тăраççĕ.

ССР Союзĕн 1941 çулти Государство бюджетне, Сессире пăхса тухма тăратнă бюджета ырласа, депутат Ундасынов çĕршыв оборонин нушисем валли 70.900 миллион тенкĕ ассигновани пама палăртнине йышăнма сĕнет.

Депутат **П. Н. Пичугина** вăрман промышленноçĕн наркомачĕпе хутпа целлюлоза промышленноçĕн наркомачĕн ĕçĕсене хытă критиклет. Партипе правительство калама çук пысăк пулăшу параççĕ пулсан та, çак наркоматсем халĕ те çителĕксĕр ĕçлеççĕ-ха. Вăрман промышленность наркомачĕн хуçалăхĕнче ĕçе начар организациленĕ, механизмсемпе тата транспорт средствисемпе çителĕксĕр усă кураççĕ, администрацине управлени работникĕсен штачĕсем ытлашши ÿссе кайнă, учет системи питех те сложнăй. Çакна пула ĕнтĕ накладной расходсем пысăк, продукцин хăйне ларакан хакĕ ытлашши пысăк пулать.

Депутат **М. Курбанов** Таджик ССР сталинла виççĕмĕш пятилетка çулĕсенче тунă çитĕнÿсене нумай тĕслĕхсемпе кăтартса парать. 1941 çулта, ытти предприятисен шутĕнче, пиравăр комбиначĕн пирвайхи черетне туса пĕтереççĕ. Таджик халăхĕ ялхуçалăхне малалла хăпартса пырассишĕн ăнăçлăн кĕрешет. Çак ĕçре ирригациллĕ пысăк сооруженисем—колхозниксем хăйсем тăвакан сооруженисем калама çук пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ.

Депутат **М. Т. Третьяков** çакна паллă тăвать: 1941 çулта Горький облаçĕн бюджечĕ 525 миллион тенкĕ пулать. Бюджет пуринчен ытларах вырăнти хуçалăх доходĕсем ÿснĕ шутпа ÿссе пырать. Иртнĕ çулти бюджета область тăрăх унччен çулсенче пулнинчен лайăхрах пурнăçа кĕртнĕ. Анчах та доходăн уйрăм статьисене пĕтĕмĕшпех мар тултарнă: таварлă мар операцисенчен оборот тăрăх илмелли налога, МТС-сенчен илмелли поступленисене тата ыттисене пĕтĕмĕшпех тултарайман.

Çакăнпа Союз Совечĕн ларăвĕ хупăнать.

Союз Совечĕн çитес ларăвĕ февралĕн 27-мĕшĕнче каçхине 6 сехетре пулать. (ТАСС).

НАЦИОНАЛЬНОÇСЕН СОВЕТĔНЧЕ

Февралĕн 26-мĕшĕнче каçхине 6 сехетре Национальноçсен Совечĕн ларăвĕ уçăлнă. Председатель сĕтелĕ хушшинче — Национальноçсен Совечĕн Председателĕ депутат **Н. М. Шверник,** Национальноçсен Совечĕн Председателĕн заместителĕсем—**Ч. А. Асланова** тата **Н. В. Кулагин** депутатсем. Ложăсем çинче — СССР Верховный Совет Президиумĕн членĕсем тата **В. М. Молотов** юлташпа пĕрле Правительство членĕсем. Депутатсемпе хăнасем вĕсене тăвăллăн алă çупса кĕтсе илеççĕ.

Председатель пулса ертсе пыраканĕ депутат **Н. М. Шверник** Национальноçсен Совечĕн Бюджет Комиссийĕн содокладне тума **И. С. Хохлов** депутата сăмах парать.

— Национальноçсен Совечĕн Бюджет Комиссийĕ, — тет депутат Хохлов,— çапла шутлать: 1941 çулти Государство бюджечĕ, ССР Союзĕн Правительстви Сессире пăхса тухма тата çирĕплетме тăратнă бюджет, сталинла виççĕмĕш пятилеткăн тăваттăмĕш çулĕнчи халăх хуçалăхĕн планĕпе йăлтах килĕшсе тăрать. Çĕршыв оборонин нушисем валли пама палăртнă ассигнованисене Бюджет Комиссийĕ пĕтĕмĕшпех ырлать тата çав ассигнованисене Сесси пĕр шухăшлă пулса çирĕплетессе шанса тăрать.

Депутатсем докладчикăн çак сăмахĕсемпе хăйсем пĕр шухăшлă пулнине кăтартса, нумайччен алă çупаççĕ.

Депутат Хохлов союзлă республикăсен 1941 çулти бюджечĕн цифрисене тата союзлă республикăсен халăх хуçалăхне хывакан капиталовложенисем ÿссе пыни çинчен калакан даннăйсене илсе кăтартать.

— Çак цифрăсем, — тет вăл, — Сталин юлташ ертсе пынипе Совет Правительстви тата коммунистла партии çирĕппĕн пурнăçа кĕртсе пыракан ленинла-сталинла наци политикин тĕп шухăшне уççăн кăтартса параççĕ.

Залра тăвăллăн алă çупаççĕ: депутатсем, — халăх суйласа янă çынсем, унăн интересĕсемпе ирĕкне палăртса тăракан çынсем — ССР Союзĕнчи халăхсен никам çĕмĕрейми сталинла туслăхĕ нациллĕ республикăсен экономикипе культурине ÿстерсе чечеклентермелли хăватлă фактор пулса тăнине куллен кунах кураççĕ!

Депутат Хохлов çапла пĕлтерет: Бюджет Комиссийĕ ССР Союзĕн 1941 çулти Государство бюджетне ырлать тата унăн уйрăм статьисем тăрăх чылай сĕнÿсем тăратать. Уйрăмăн илсен, хăшпĕр наркоматсем тăрăх оборотран илмелли налога тата тупăшсенчен уйăрса илмеллисене ÿстерме, культура строительствин чылай статьисем тăрăх ассигнованисене ÿстерме палăртать т. ыт. те.

Национальноçсен Совечĕ ССР Союзĕн 1941 çулти Государство бюджечĕ çинчен тунă доклада тата Бюджет Комиссийĕн содокладне сÿтсе-явма тытăнать.

— Бюджет цифрисенче,—тет депутат **И. С. Былинский,**—пирĕн социализмлă государство тунă гигантла пысăк çитĕнÿсем, Совет Союзĕнчи 193 миллионлă халăхăн геройла творчествăллă ĕçĕн результачĕсем палăрса тăраççĕ. Пирĕн халăх мирлĕ ĕçĕн ырлăхне тивĕçлипе хаклать. Совет правительствин тулашри ăслă политики çав ырлăха туса панăшăн совет халăхĕ хăйĕн правительствине пĕтĕм чĕререн тав тăвать. Çакăнпа пĕрлех, совет халăхĕ социализмлă çĕршыв оборонин хăватне ывăнма пĕлмесĕр çирĕплетет тата малашне те çавăн пекех çирĕплетсе пырĕ. Правительство 1941 çулти бюджет тăрăх оборона нушисем валли 70.900 миллион тенкĕ ассигнованисем пама сĕннине мĕнпур ĕççыннисем пĕр шухăшлă пулса ырлĕç, çак сĕнÿ Совет Союзĕнчи кашни патриота мăнаçлăх туйăмĕпе савăнтарĕ.

Депутат Былинский советлă Белоруссири хуçалăхпа культура çитĕнĕвĕсене, уйрăмăн илсен, Белоруссин хĕвеланăç облаçĕсенчи хуçалăхпа культура ÿсĕмĕсене кăтартса парать. Белостокри çурма-алăсталлă вакă предприятисен бази çинче шултра тата вăтам фабрикăсем 25 фабрика туса лартнă, вĕсем хăватлă пиравăр комбинатĕнче пĕрлешсе тăраççĕ. Гроднори тата хĕвеланăç облаçсен ытти хулисенчи чылай предприятисене реконструкциленĕ. Днепро-Буг каналне туса ĕçе янă. Ирĕке тухнă рабочисен ĕç тухăçлăхĕ калама çук вăйлăн ÿссе кайнă. Çакăн пек ĕнтĕ совет стройĕн чĕрĕ пурнăç паракан вăйĕ, социализм вăйĕ!

Совет влаçĕ Украинăн хĕвеланăç облаçĕсенчи экономикăпа культура пурнăçне чаплă улшăнусем кĕртни çинчен депутат **Ф. К. Щербак** каласа парать:

— Нумаях та пулмасть-ха рабочисемпе хресченсем помещиксемпе капиталистсемшĕн ĕçлесе, чăтма çук йывăр ĕç туса асапланнă çĕрте, уçси-хуппинсĕр хĕн-хур, класлă тата нациллĕ пусмăр пусăнулса тăнă çĕрте,—хальхи вăхăтра çĕнĕ, телейлĕ, ирĕклĕ пурнăç хăватлă çăлкуç пек тапса тăрать. Кĕске срок хушшинчех Ровно облаçĕнче кăна çĕнĕрен 10-шар предприяти туса лартнă. Çынсем ÿссе пыраççĕ, хăйсен социализмлă тăван çĕршывĕн ырлăхĕшĕн пĕтĕм чĕререн тăрăшса, тĕлĕнмелле ĕçсем тăваççĕ. Нумай çĕнĕ шкулсем, больницăсем, клубсем уçнă. 1941 çулта облаçра социаллă-культурăллă ĕçсенче, совет влаçĕ туса хуричченхипе танлаштарсан, 15 хут пысăкрах расходсем тунă. 1941 çул бюджечĕ советлă çĕнĕ республикăсенчи тата облаçсенчи хуçалăхпа культура строительствинче çĕнĕ çитĕнÿсем тума май парать. Бюджетăн кашни цифри вăл—çĕнĕ заводсем, фабрикăсем, машинно-тракторнăй станцисем, пурăнмалли лайăх çуртсем, шкулсем тата социализмлă культурăн ытти вучахĕсем!

Депутат **М. И. Ибраимов** бюджет законодательствин ыйтăвĕсемпе ялсенчи тата районсенчи бюджетсене туса хатĕрлес ĕçри практика ыйтăвĕсем çинче чарăнса тăрать. Вăл çапла паллă тăвать: хальхи вăхăтра ялан пекех ялсен бюджечĕсене çулталăк пуçланиччен, АСС Республикисен, крайсен тата облаçсен бюджечĕсене, пушшех те районсен бюджечĕсене палăртса йĕркеличчен çирĕплетеççĕ. Çакна пула ял бюджечĕ тăрăх укçа-тенкĕ парса тăмалли плансене çĕнĕрен пăхса тухмалла пулса тăрать, перерасчетсен ĕçĕ йывăрланать.

Депутат Ибраимов ялсоветсен бюджечĕсене çирĕплетес ĕçе районсен бюджечĕсене туса йĕркеленипе пĕр вăхăтра тума сĕнет.

Депутат **Ш. М. Арушанян** Армян ССР бюджечĕ çинчен калать. Армения—чечекленсе тăракан индустриллĕ-аграрлă республика. Унăн бюджечĕ çулран çулах ÿссе пырать. 1941 çулти бюджет ассигнованийĕсем промышленноçа вăйлатса пыма, ирригациллĕ çĕнĕ пысăк строительство валли лайăх условисем туса парать. Кăçалхи çул Арменире вуншар пин гектар çĕр лаптăкне тырă акма юрăхлă тума палăртнă.

Аслă шкул ĕçĕсен СССР Совнаркомĕ çумĕнчи Пĕтĕм Союзри Комитечĕн Председателĕ **С. В. Кафтанов** юлташ хăйĕн выступленийĕнче культура строительствин ыйтăвĕсем çинчен, халăха вĕрентес ĕçпе наука ыйтăвĕсем çинчен калать.

1941 çулти Государство бюджетĕнче культура строительстви валли паракан ассигнованисене малалла ÿстерме палăртнă. Çакă вăл пуçламĕшпе вăтам шкулсенче вĕренекенсен хисепне 36,2 миллион çынна çити, техникумсенче вĕренекенсен хисепне 1 миллион çынна çити тата аслă шкулсенче вĕренекенсен хисепне 657 пин çынна çити ÿстерме май памалла. Наука ĕçĕсем валли паракан ассигнованисем 1 миллиард та 651 миллион тенке çити ÿсеççĕ.

Депутат **У. Гаджибеков** Азербайджанри халăх культури ÿссе чечекленни çинчен калать. 1941 çулта советлă Азербайджанри халăха вĕрентес ĕç валли питех те пысăк сумма параççĕ. Республикăра пуçламĕшпе вăтам шкулсем пиншерĕн шутланаççĕ. Аслă шкулсемпе техникумсем, научно-исследовательский учреждениссем туса хунă. Клубсен, театрсен, киносен, вулав çурчĕсен, библиотекăсен, ача-пăча учрежденийĕсен хисепĕ ÿснĕ.

— ССР Союзĕн Государство бюджетне çирĕплетсе,—тет депутат Гаджибеков,—эпир хамăрăн халăхăн телейĕшĕн сасăлатпăр.

Хăйĕн выступленийĕнче депутат **Б. Е. Беденеев** чылай наркоматсен ĕçĕсем çинчен калать. Вăл 1941 çулта металлургипе топливо промышленноçĕн—пирĕн çĕршывăн экономикăпа оборона хăвачĕн никĕсĕ пулса тăракан промышленноçсен продукцийĕ ÿсессине паллă тăвать. 1941 çулта промышленноçăн тупăшĕсем 28,4 миллиард тенке çитмелле, тупăшсенчен бюджет валли уйăрса паракан суммăсем 19,4 миллиард тенке çитмелле. Çакă вăл акă мĕне пĕлтерет: промышленноçлă наркоматсен хăйсен ĕçне лайăхлатмалла, государство бюджечĕ умĕнче хăйсен обязательствисене тултармалла. Кăçалхи çул капитальнăй ĕçсен планне чылаях ÿстернĕ, çак ĕç çине уйрăмăнах пысăк тимлĕхпе пăхмалла.

Депутат **А. Б. Ляпидевский** стройматериалсен промышленноçĕпе вăрман промышленность наркомачĕсен ĕçĕсене критиклет. Стройматериалсен промышленность наркомачĕн предприятийĕсем çĕршывăн ÿссе кайнă ыйтăвĕсенчен кая тăрса юлнă. Вĕсем продукцин хăйне тума ларакан хакне чакарман кăна мар, ăна ÿстерсе янă.

Çакăнпа Национальноçсен Совечĕн февралĕн 26-мĕшĕнчи ларăвĕ хупăнать.

Национальноçсен Совечĕн çитес ларăвĕ февралĕн 27-мĕшĕнче ирхине 11 сехетре пулать.

(ТАСС)

ССР Союзӗн 1-мӗш созыври Верховный Совечӗн VIII Сессийӗ

ССР Союзӗн 1941 ҫулти Государство бюджечӗ тата ССР Союзӗн 1939 ҫулти Государство бюджетне пурнӑҫа кӗртни ҫинчен

ССР Союзӗн Финанс Халӑх Комиссарӗ А. Г. ЗВЕРЕВ юлташ Союз Совечӗн тата Национальноҫсен Совечӗн пӗрлехи ларӑвӗнче 1941 ҫулти февралӗн 25-мӗшӗнче тунӑ доклад

(Кӗскетнӗ стенограмма тӑрӑх пичетленет)

Государство бюджетне 1941 ҫулта СССР халӑх хуҫалӑхне аталантарассин планӗпе пӗтӗмпех килӗшӳллӗ тунӑ, — Государство бюджечӗн Совет Союзӗнчи хуҫалӑх, культура тата оборона строительстви тӗлӗшпе палӑртнӑ мероприятисене пурнӑҫа кӗртме кирлӗ укҫа-тенке парса тӑмалла.

ССР Союзӗн 1941 ҫулти Государство бюджечӗн пысӑккӗшӗ Совет Союзӗн вӑй-хӑвачӗ, унӑн материаллӑ тата финанс ресурсӗсем ӳссе пынине кӑтартса тӑрать.

СССР Государство бюджечӗ социализмлӑ, аслӑланса пыракан воспроизводство законӗсене пӑхӑнса план тӑрӑх аталанакан халӑх хуҫалӑхӗ ҫине таянса тӑрать. СССР Государство бюджечӗн ӳсӗмӗн никӗсӗ социализмлӑ хуҫалӑхӑн накоплениӗсем пулса тӑраҫҫӗ. Ҫакӑ вӑл социализм строительствине валли тӑтӑшах укҫа-тенкӗ парса тӑма, кирлӗ материаллӑ тата финанс резервисене тума май парать.

Сталинла виҫҫӗмӗш пятилеткӑн виҫӗ ҫулталӑкӗ хушшинче СССР халӑх хуҫалӑхӗ, Пӗтӗм Союзри коммунистсен (большевиксен) партийӗн XVIII съезчӗ кӑларса тӑратнӑ задачӑсене пурнӑҫа кӗртсе, пӗрмаях малалла кайса пычӗ. Ҫак ҫулсенче социализмлӑ промышленноҫӑн продукцийӗ 44 процент хушӑнчӗ, ку хисепре производство средствисем туса кӑларакан промышленность продукцийӗ 52 процент ӳсрӗ. Халӑх хуҫалӑхӗнчи капитальнӑй вложенисем 108 миллиард тенкӗ пулчӗҫ. Промышленноҫӑн (район промышленноҫне шутламасӑр) 2.900 таран ҫӗнӗ предприятийӗсем строя кӗчӗҫ.

Виҫҫӗмӗш пятилеткӑн виҫӗ ҫулталӑкӗ хушшинче СССР государство бюджетӗнчен социализм строительствине 450 миллиард тенкӗ ытла укҫа хывнӑ.

Ҫак ҫулсенче Совет Союзӗн вӑй-хӑвачӗ хуҫалӑх тата ҫар тӗлӗшӗнчен нумай тӗрекленчӗ. Пирӗн тӑван ҫӗршывӑн чиккисем анлӑланчӗҫ. Пирӗн государство халӗ ӗнтӗ Советлӑ Социализмлӑ вунултӑ Республикӑсен хӑватлӑ Союзӗ пулса тӑрать.

Тулашри сталинла политикӑна ҫирӗппӗн пурнӑҫа кӗртсе пынипе тата хамӑрӑн тӑван ҫӗршывӑн оборона пултарулӑхӗ ӳснипе, Совет Союзӗнчи халӑхсене мирлӗн те тухӑҫлӑн ӗҫлесе пурӑнма майсем туса панӑ. Социализмлӑ государствӑна мӗнпур майсемпе тӗреклетсе пырса, унӑн экономикӑллӑ тата оборонӑллӑ хӑватне ӳстерсе пырса, Ленин—Сталин партийӗ ертсе пыракан совет халӑхӗ коммунизм патнелле шанчӑклӑн малалла каять.

Ҫак ҫӗнтерӳсене пурне те эпир халӑхсен генийллӗ ҫулпуҫӗ, пирӗн аслӑ Сталин ертсе пынипе турӑмӑр. (**Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ. Пурте ура ҫине тӑраҫҫӗ**).

I. 1940 ҫулӑн хӑшпӗр итогӗсем

Государствӑн 1939 ҫулти бюджетне ӑнӑҫлӑн тултарнӑ. Халӑх хуҫалӑхне аталантарассин планӗ тӑрӑх палӑртнӑ мероприятисене валли укҫа-тенкӗ кирлӗ чухлӗ парса тӑнӑ.

Иртнӗ 1940 ҫул Совет Союзӗн хуҫалӑхӗн тата финансӗсен аталанӑвӗнче ҫӗнӗ ҫитӗнӳсем тунӑ ҫулталӑк пулчӗ.

СССР Государство бюджетне 1940 ҫулта (малтанлӑха шутласа кӑларнӑ тӑрӑх) доходсем тӑрӑх 178,1 миллиард тенкӗлӗх, расходсем тӑрӑх 173,3 миллиард тенкӗлӗх пурнӑҫа кӗртнӗ.

Ҫапла вара, ҫулталӑкӑн пирвайхи уйӑхӗсенче пулнӑ вӑрҫӑ ӗҫӗсене пула хуҫалӑх ӑрасна условисенче аталанса пынӑ пулин те, 1940 ҫулта Государство бюджетне тултарнӑ ҫӗрте доходсем расходсенчен нумайрах пулчӗҫ, бюджета СССР Верховный Совечӗн VI Сессийӗн решенийӗсем тӑрӑх палӑртса хунинчен пысӑкраххӑн пурнӑҫа кӗртнӗ.

II. СССР 1941 ҫулти Государство бюджечӗн дохочӗсем

ССР Союзӗн Правительстви СССР Верховный Совет Сессийӗнче ҫирӗплетме Советлӑ Социализмлӑ Республикӑсен Союзӗн 1941 ҫулти Государство бюджетне доходсем енӗпе 216,2 миллиард тенкӗлӗх тата расходсем енӗпе 215,4 миллиард тенкӗлӗх тӑратать, доходсем расходсенчен 788 миллион тенкӗ нумайрах пулаҫҫӗ. Союз бюджечӗ тӑрӑх пӗтӗм доходсен пысӑккӑшӗ 170,2 миллиард тенкӗ, республикӑсен бюджечӗсемпе вырӑнти бюджетсем тӑрӑх 46 миллиард тенкӗ пулмалла.

1940 ҫултипе танлаштарсан, СССР Государство бюджетӗнче доходсем 38,1 миллиард тенкӗ, е 21,4 процент ӳсеҫҫӗ. Доходсем ҫакӑн пек чылай хутшӑнни, пуринчен ытла, производство ӳснӗ май тата туса кӑларакан продукцин хӑйне ларакан хакне чакарнӑ май социализмлӑ хуҫалӑхран илекен поступленисем ӳснипе пулать.

СССР Государство бюджетӗнче доходсем уйрӑм источниксем тӑрӑх ҫакӑн чухлӗ пулмалла туса палӑртса хунӑ (миллионшар тенкӗпе):

Доходсен источникӗсем	1910 ç. (пурнӑҫа кӗртни; малтанлӑха палӑртнӑ итогсем тӑрӑх)	1941 ç.	ӲСӖМ	
			Сумма	Процентпа
Мӗнпур доходсем	178.080	216.161	38.081	21,4
Вӑл шутра:				
Оборотран илекен налог	105.849	124.500	18.651	17,6
Тупӑшран уйӑрса илни	21.346	31.259	9.913	46,4
Государствӑн социальнӑй страховани средствисем	9.153	9.998	845	9,2
Машинно-тракторнӑй станцисен дохочӗсем	2.007	2.603	596	29,7
Государство заемӗсем	11.397	13.230	1.833	16,1
Халӑхран илекен налогсемпе сборсем	9.443	12.451	3.008	31,9

Илсе кӑтартнӑ даннӑйсенчен курӑнса тӑрать ӗнтӗ, Государство бюджетӗнчи тӗп доходсем, иртнӗ вӑхӑтри пекех, оборотран илекен налог тата тупӑшран уйӑрса илнисем пулса тӑраҫҫӗ. Вӗсем Государство бюджетӗнчи мӗнпур доходсен 72 процентне пулаҫҫӗ. Социализмлӑ хуҫалӑхӑн мӗнпур дохочӗсем вара бюджетӑн пӗтӗм ӳсӗмӗн вунӑ пайӗнчен тӑхӑр пайӗ пулса тӑраҫҫӗ.

Оборотран илекен налог

Оборотран илекен налог 1941 ҫулта 124,5 миллиард тенкӗ пухӑнмалла туса палӑртса хунӑ, иртнӗ ҫулта вӑл 105,8 миллиард тенкӗ пухӑннӑ. Ҫак ӳсӗмӗн никӗсӗ социализмлӑ производство аталанса тата ҫӗршывра таварҫавӑрнӑшӗ ӳссе пыни пулса тӑрать.

Промышленноҫӑн пӗтӗм продукцийӗ 1941 ҫулта, иртнӗ ҫултипе танлаштарсан, 17—18 процент ӳссе, 162 миллиард тенкӗлӗхе ҫитет. Государствӑпа кооператси суту-илӗвӗн ваккӑн сутакан таварӗсен ҫавӑрнӑшӗ, 1940 ҫулта 174,5 миллиард тенкӗлӗх пулнӑскер, 1941 ҫулта 197 миллиард тенкӗлӗхе ҫити ӳсет. Ҫапла вара оборотран илекен налогӑн планне тултарма кирлӗ условисем пурте пулса тӑраҫҫӗ. Наркоматсемпе хуҫалӑх организацийӗсен руководителӗсем кашни уйрӑм предприяти производствӑн уйӑхри, кварталри тата ҫулталӑкри планӗсене тултарса пымалла туни, вӗсем план тӑрӑх кӑтартса панӑ ассортимента ҫирӗппӗн пӑхӑнмалла туни, продукцие вӑхӑтра вырнаҫтарса пыни кирлӗ тата таварсене пухӑнса выртма памалла мар. Государствӑн тӳлев дисциплинин пӗлтерӗшне ӑнланман хозяйственниксем тӗлӗшпе либералла пулма пӑрахас пулать.

Финанс оргӑнӗсем хозоргӑнсен налог отчетноҫне тӗрӗслесе тӑрас ӗҫе лайӑхлатмалла. Ҫак ӗҫ вӑл Государство бюджечӗшӗн пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать.

Партин XVIII конференцийӗ хозяйственниксене пур предприятисенче те плансене тултарса пыма хушрӗ. Ҫавӑн пекех финанс оргӑнӗсен те оборотран налог илес заданине кашни республика, край тата область тӑрӑх кӑна мар, кашни район, кашни хуҫалӑхлӑ организаци тӑрӑх тултарса пымалла.

Тупӑшран уйӑрса илесси

1941 ҫулти тупӑшран уйӑрса бюджета пани 31,3 миллиард тенкӗ—иртнӗ ҫултинчен 46,4 процент нумайрах — пулмалла туса палӑртса хунӑ. Ҫав тӳлевсен вырӑнӗ бюджетри доходсенче 12 процентран 14,5 процента ҫити ӳсет.

Пӗтӗм халӑх хуҫалӑхӗнчи накопленисем 1941 ҫулта 44,8 миллиард тенкӗ пулмалла. Ку вӑл 1940 ҫулта пулнинчен 40,9 процент нумайрах. Йывӑр промышленноҫӑн накоплениӗсем уйрӑмах вӑйлӑн ӳсеҫҫӗ. Пӗтӗм промышленноҫӑн накоплениӗсем 1941 ҫулта 47,9 процент ӳсеҫҫӗ пулсан, йывӑр промышленноҫӑн накоплениӗсем вара икӗ хут ытла ӳсеҫҫӗ.

Халӑх хуҫалӑхӗн 1941 ҫулти планӗ тӑрӑх промышленность продукцийӗн хӑйне ларакан хакне 3,7 процент чакарма палӑртнӑ. Ҫак заданине пурнӑҫа кӗртесси пит пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать: вӑл промышленноҫра татах 7,3 миллиард тенкӗ накоплени памалла. Продукци туса кӑларма ларакан хака йӳнетнин кашни процентӗ 2 миллиард тенке яхӑнах перекетлесе хӑварнине пӗлтерет.

Ҫакна пурнӑҫа кӗртес пулать: продукци туса кӑларма ларакан хака йӳнетес заданисене тултарасси кашни предприятишӗн чӑннипех ҫирӗп закон пулса тӑтӑр.

Партин XVIII конференцийӗнче тунӑ докладра Маленков юлташ стройматериалсен промышленноҫӗн, пулӑ тата вӑрман промышленноҫӗсен наркомачӗсене чи кая юлнӑ наркоматсен хисепне кӗртрӗ. Ку наркоматсенче финанссем те япӑхса кайнӑ.

Хуҫалӑхӑн ытти отраҫлисен ӗҫӗнчи практикӑран та государство средствисем ҫине тимсӗр пӑхни, брака пула ҫухатусем туни, тӗрлӗрен ытлашши расходсем туни ҫинчен калакан фактсем сахал мар илсе кӑтартма пулать.

Сталин юлташ хозяйственниксене хозрасчет принципне пӑхӑнма, тӗрӗс шута илсе пыма, калькуляцине тӗрӗс тума, тӗрӗс баланссем тума хушать. «Темӗн чухлӗ резолюцисем ҫырсан та, кирек мӗнле сӑмахсемпе тупа тусассӑн та, анчах заводӑн, фабрикӑн, шахтӑн техникине, экономикине, финансӗсене вӗренсе алла илмесессӗн, пурпӗрех ӗҫ тухмасть...»,—ҫапла каланӑ Сталин юлташ социализмлӑ промышленность работникӗсен Пӗтӗм Союзри конференцийӗнче 1931 ҫулта.

Сталин юлташӑн ҫак кӑтартӑвне пурнӑҫа кӗртсе пырасси кашни предприятин, кашни хуҫалӑх организацин ӗҫӗ ӑнӑҫлӑ пулассин обязательнӑй условийӗ пулса тӑрать.

Халӑхран илекен налогсемпе сборсем тата колхозсенчен илекен подоходнӑй налог

Иртнӗ ҫулта налог тӳлевӗсене пухас тӗлӗшпе финоргӑнсен ӗҫӗ кӑштах лайӑхланчӗ. Ҫулталӑк пуҫламӗшӗнче 600 миллион тенке яхӑн пулнӑ недоимка кӑҫалхи ҫулӑн январӗн 1-мӗш тӗлне икӗ хут ҫурӑ яхӑнах чакнӑ.

Анчах, 1940 ҫулта халӑхран налог тӳлевӗсене пухма ҫирӗплетнӗ плана 2,8 процент тултарса ҫитереймен. Налог ӗҫне начар туса пыракан облаҫсем сахал мар-ха. Вӗсен хисепне, уйрӑмӑн илсен, ҫаксем кӗреҫҫӗ: Рязань облаҫӗ, вӑл плана 88,2 процент кӑна тултарнӑ, Орел облаҫӗ—91,9 процент, Краснодар крайӗ—94,4 процент, Пенза облаҫӗ—94,7 процент, Курск облаҫӗ—95,6 процент, Горький облаҫӗ—97 процент, Тула облаҫӗ—97,3 процент кӑна тултарнӑ.

1941 ҫулта халӑхран илмелли налогсенчен тата колхозсен дохочӗ тӑрӑх пухакан налогсенчен 14 миллиард тенкӗлӗх доход илме палӑртнӑ.

Тӗнчери обстановка ҫивӗчленсе кайнӑ май хамӑрӑн тӑван ҫӗршывӑн оборонине вӑйлатас тӗлӗшпе тумалли пысӑк расходсене витес шутпа, колхозсенчен доход тӑрӑх илмелли налога тата колхозниксемпе единоличник хресченсен хуҫалӑхӗсенчен илмелли ялхуҫалӑх налогне кӑштах ӳстерме кирлӗ тесе шутлатӑп.

Колхозсенчен доход тӑрӑх илмелли налог ҫинчен калакан закона улӑштармалли проекта тата колхозниксемпе единоличник хресченсен хуҫалӑхӗсенчен илмелли ялхуҫалӑх налогӗ ҫинчен калакан закона тӳрлетӳсем кӗртмелли проекта СССР Верховный Совечӗн Сессине ҫирӗплетме тӑратнӑ.

Хальхи закон тӑрӑх колхозсем подоходнӑй налога пӗтӗм доходран 3 процент чухлӗ тӳлеҫҫӗ, ҫӗрӗҫне пӗрле тӑвас тӗлӗшпе ӗҫлекен юлташлӑхсем—4 процент чухлӗ тӳлеҫҫӗ. Колхозсен налог хуракан доходне вӗсем обязательнӑй поставкӑсем, государство закупкисем, контрактаци йӗркипе паракан продукцишӗн тата колхоз рынокӗнче сутакан продукцишӗн илнӗ суммӑсем кӗреҫҫӗ; унта ҫавӑн пекех тата ӗҫкунӗсем тӑрӑх валеҫсе паракан продукцин хакӗ, МТС тунӑ ӗҫшӗн натурӑпа тата укҫан тӳленисем, выльӑх-чӗрлӗхе тӑрантарнӑ ҫӗре тата колхозсен ытти нушисене каякан продукци хакӗ кӗрет. Ҫаксем ҫине пурин ҫине те пӗр пек ставкӑпа налог хураҫҫӗ.

Налог хумалли ҫакӑн пек йӗрке кивелнӗ тата колхозри обществӑллӑ хуҫалӑха малалла вӑйлатса пыма, уйрӑмӑн илсен, колхозсенчи обществӑллӑ выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫе вӑйлатса пыма сахал пулӑшать.

Колхозсенчен илмелли подоходнӑй налог ҫинчен калакан ҫӗнӗ закон проекчӗ обязательнӑй поставкӑсем йӗркипе государствӑна паракан тата выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетекен фермӑсенче выльӑха тӑрантарас ӗҫре усӑ куракан продукци ҫине налог хумалла мар тума палӑртать. МТС тунӑ ӗҫсемшӗн колхозсем натурӑпа тата укҫан паракан тӳлевсем те налог хуракан доход шутӗнчен тухаҫҫӗ.

Малалла, колхозсем илекен тӗрлӗ йышши доходсем тӑрӑх налогӑн тӗрлӗ ставкисем пулаҫҫӗ. Государство закупкисемпе контрактаци йӗркипе государствӑна сутакан продукциран илекен доходсем ҫине, ҫавӑн пекех колхозсен производствӑллӑ расхочӗсене каякан продукци ҫине (фуражсӑр пуҫне) 4 процент чухлӗ, ытти доходсем ҫине 8 процент чухлӗ налог хума палӑртнӑ.

Ялхуҫалӑх налогӗ ҫинчен 1939 ҫулти сентябрӗн 1-мӗшӗнче кӑларнӑ закон тӑрӑх, колхозниксен хӑйсен подсобнӑй хуҫалӑхӗнчен илекен доходсене, ҫавӑн пекех единоличник хресченсен хуҫалӑхӗсен дохочӗсене доходноҫӑн нормисем тӑрӑх палӑртаҫҫӗ. Ҫав нормӑсене колхоз рынокӗнче 1937—1938 ҫулсенче пулнӑ хаксене шута илсе тунӑ. Хальхи вӑхӑтра доходность нормисемпе налог ставкисем кивелнӗ, мӗншӗн тесен колхозниксемпе единоличниксем ялхуҫалӑх продуктисене сутнипе илекен доходсем чылаях ӳснӗ. Ҫавӑнпа та доходноҫӑн нормисене тата ялхуҫалӑх налогӗн хальхи ставкисене улӑштарусем кӗртме сӗнӳ панӑ.

Доходность нормисене тата ялхуҫалӑх налогӗн ставкисене кӗртме сӗнекен улӑштарусем Украинӑпа Белорус СС Республикисен хӗвеланӑҫ облаҫӗсем ҫине, Молдаван СС Республикин ҫӗнӗ районӗсем ҫине, ҫавӑн пекех Литва, Латви тата Эстони СС Республикисем ҫине сарӑлмаҫҫӗ.

Колхозсенчен илекен подоходнӑй налог ҫинчен калакан закона кӗртмелли улӑштарусем тата ялхуҫалӑх налогӗ ҫинчен калакан закона кӗртмелли тӳрлетӳсем—СССР Верховный Совечӗн Сессине ҫирӗплетме тӑратнӑ улӑштарусемпе тӳрлетӳсем—колхозсем, колхозниксем тата единоличник хресченсен хуҫалӑхӗсем ҫине налог хумалли системӑна лайӑхлатаҫҫӗ, ҫакӑнпа пӗрлех тата хамӑрӑн тӑван ҫӗршывӑн оборонине вӑйлатма средствӑсем хушӑнтарса параҫҫӗ.

Государство заемӗсем тата перекет кассисене хуракан вкладсем

СССР Верховный Совечӗн VI Сессийӗ 1940 ҫул валли бюджетӑн халӑх хушшинче подписка тӑрӑх вырнаҫтаракан заемсенчен илмелли дохочӗсене 8.665 миллион тенкӗ чухлӗ ҫирӗплетнӗ. Чӑннипе илсен, 1940 ҫулта 9 миллиард та 8 миллион тенкӗ, урӑхла каласан, 343 миллион тенкӗ нумайрах илнӗ.

Виҫҫӗмӗш Пятилетка (виҫҫӗмӗш ҫулти кӑларӑм) заемне кӗске срок хушшинчех 60 миллиона яхӑн ҫын 9 миллиард та 433 миллион тенкӗлӗх ҫырӑнчӗҫ. Колхозлӑ ялта заем ҫырӑнасси вӑйлӑн ӳсрӗ: 1939 ҫулта вӑл 1 миллиард та 138 миллион тенкӗ пулнӑ, 1940 ҫулта—1 миллиард та 603 миллион тенкӗ.

Пирӗн государство заемӗсем облигаци тытса тӑракансене паракан доход ҫулсеренех ӳссе пырать. 1939 ҫулта выигрышсемпе заем процентӗсем тӑрӑх халӑха 550 миллион тенкӗ тӳленӗ пулсан, 1940 ҫулта 900 миллион тенкӗ ытла тӳленӗ.

Государствӑн 1941 ҫулти бюджечӗн дохочӗсене халӑх хушшинче подпискӑпа вырнаҫтаракан государство заемӗсенчен 10 миллиард та 375 миллион тенкӗ илме палӑртнӑ.

Юлашки ҫулсем хушшинче ССР Союзӗнче перекет кассисен, уйрӑмӑнах ялтисен, хисепӗ чылаях ӳсрӗ. Хальхи вӑхӑтра ҫӗршывра перекет кассисем 41 пин касса ытла шутланаҫҫӗ. Виҫҫӗмӗш пятилетка пуҫламӗшӗнче ялсенче перекет кассисем 14 пин кассӑна яхӑн пулнӑ, хальхи вӑхӑтра—31 пин ытла.

Хальхи вӑхӑтра перекет кассисенчи вкладсем 7 миллиард тенкӗрен те иртеҫҫӗ.

1941 ҫулта перекет кассисенчи ҫӗнӗ вкладсен суммине 1 миллиард та 200 миллион тенке ҫитермелле.

Совет Союзӗн ҫӗнӗ республикисемпе облаҫӗсенче перекет ӗҫне аталантарса ярасси—кӑҫалхи ҫулӑн пысӑк та кирлӗ задачи пулса тӑрать.

Государство страхованийӗ

1941 ҫулта государство страхованийӗ тӑрӑх 3 миллиард та 706 миллион тенкӗлӗх доход илме план палӑртнӑ — иртнӗ ҫулхипе танлаштарсан ҫак доход 8 процент ӳсмелле. Ҫак хисепрен 1 миллиард та 565 миллион тенки Государство бюджетне кӗрет. Кунсӑр пуҫне, обязательнӑй окладной страховани тӑрӑх АСС Республикӑсен, крайсен тата облаҫсен бюджечӗсене шутласа паракан отчислени 294 миллион тенкӗ пулать.

1940 ҫулта обязательнӑй страхованипе ирӗклӗ страхованисем тӑрӑх 3 миллиард та 426 миллион тенкӗ пухнӑ — плана 100 процентӗпех тултарнӑ.

1940 ҫулта колхозсене, колхозниксене, рабочисене тата служащисене, ҫавӑн пекех государство, кооперации организацийӗсемпе обществӑллӑ организацисене 1 миллиард та 300 миллион тенке яхӑн страховка укҫи тӳленӗ. Ҫакӑ вӑл—стихийӑллӑ инкексенчен сиен курнӑ хуҫалӑхсене панӑ пысӑк пулӑшу.

* * *

1941 ҫулти доходсем тӑрӑх 216 миллиард тенкӗ чухлӗ заданине пурнӑҫа кӗртес ӗҫ ҫакна тума хушать: наркоматсемпе хуҫалӑх организацийӗсен руководителӗсем производствӑллӑ программӑсене, продукцин хӑйне ларакан хакне чакармалли заданисене тата накоплениsen планӗсене ҫирӗппӗн тултарса пырассине пурнӑҫа кӗртмелле, хуҫалӑх оргӑнӗсем те, ССР Союзӗн гражданӗсем те хӑйсен государство умӗнчи укҫа-тенкӗ обязательствисем тӑрӑх вӑхӑтра расчет туса пымалла.

Ҫавӑн пекех тата государство бюджетне средствӑсем мӗнле кӗрсе пынине вырӑнти советсен исполкомӗсем сӑнаса тӑни, финанс планне ӑнӑҫлӑн тултарма практикӑллӑ пулӑшу пани кирлӗ.

Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци решенийӗсене пурнӑҫа кӗртни 1941 ҫулти бюджетӑн доход пайне тултарма тата ирттерсе те тултарма май парать, пирӗн государствӑн финанс хӑватне татах та ытларах ҫирӗплетет.

III. ССР Союзӗн 1941 ҫулти Государство бюджечӗн расхочӗсем

ССР Союзӗн 1941 ҫулти Государство бюджечӗн расхочӗсене 215,4 миллиард тенкӗлӗх палӑртнӑ, 1940 ҫулта вӑл сумма 173,3 миллиард тенкӗ пулнӑ. Иртнӗ ҫулхипе танлаштарсан, расходсем 42,1 миллиард тенкӗ е 24,3 процент чухлӗ ӳсеҫҫӗ.

СССР Государство бюджечӗн средствисем 1941 ҫулта ҫак ӗҫсене каяҫҫӗ (миллион тенкӗпе):

Расходсем ӑҫта кайни	1940 ç. (пурнӑҫа кӗртнӗ; малтанхи итогсем тӑрӑх)		1941 ç.		ӲСӖМ	
	Сумма	Итог тӗлӗшӗнчен проц.	Сумма	Итог тӗлӗшӗнчен проц.	Сумма	Проц.
Пӗтӗм расходсем	173.259	100,0	215.373	100,0	42.114	24,3
Вӑл шутран:						
1. Халӑх хуҫалӑхӗ	57.110	33,0	72.875	33,8	15.765	27,6
Вӗсенчен:						
Промышленность	27.762	16,0	39.181	18,2	11.419	41,1
Ялхуҫалӑхӗ	12.168	7,0	13.455	6,2	1.287	10,6
Транспорт тата ҫыхӑну	4.664	2,7	6.576	3,0	1.912	41,0
2. Социально-культурнӑй мероприятисем	41.713	24,1	47.803	22,2	6.090	14,6
Вӑл шутран:						
Ҫутӗҫ	22.682	13,1	26.612	12,3	3.930	17,3
Сывлӑха сыхлас ӗҫ	9.379	5,4	10.891	5,1	1.512	16,1
Социальнӑй обеспечени	3.007	1,8	3.469	1,6	462	15,4
3. Оборона наркомачӗ тата Тинӗс-Ҫар Флочӗн наркомачӗ	56.102	32,4	70.865	32,9	14.763	26,3
4. Суд, прокуратура тата государство управленийӗн оргӑнӗсем	6.752	3.9	7.142	3,3	390	5,8
5. Заемсем тӑрӑх тухакан расходсем	2.785	1,6	3.350	1,6	565	20,3

Бюджетри ассигнованисенчен ҫурри ытла (56 процент) халӑх хуҫалӑхӗпе культурӑна валли укҫа-тенкӗ парса тӑма тата виҫҫӗмӗш пайне яхӑнах (32,9 процент) оборона валли укҫа-тенкӗ парса тӑма каять.

Промышленноҫпа транспорта валли ассигнованисене уйрӑмах пысӑккӑн ӳстерме палӑртнӑ. Бюджетран промышленноҫа 39,2 миллиард тенкӗ, транспорта тата ҫыхӑнӑва—6,6 миллиард тенкӗ хывма палӑртнӑ. 1940 ҫултипе танлаштарсан промышленноҫа валли укҫа-тенкӗ парасси 11,4 миллиард тенкӗ е 41,1 процент ӳсет; транспорт тата ҫыхӑну валли укҫа-тенкӗ парасси 1,9 миллиард тенкӗ е 41 процент ӳсет. Государство бюджетӗнчи средствӑсене ҫакӑн пек ӗҫсене валли пани халӑх хуҫалӑхӗн 1941 ҫулти планӗн задачисемпе тата ҫак задачӑсене пурнӑҫа кӗртес ҫӗрте промышленноҫпа транспортӑн ролӗпе килӗшсе тӑрать.

Капитальнӑй строительство валли укҫа-тенкӗ парса тӑрасси

1941 ҫулта капитальнӑй ӗҫсен пысӑккӑшӗ—1936 ҫулти смета хакӗсемпе—57 миллиард тенкӗ пулмалла, ҫав хисепрен 9 миллиард тенкӗ централизацилемен капиталовложенисем пулмалла. Ҫак программӑна пурнӑҫа кӗртмешкӗн укҫа-тенкӗ парса тӑма, хаксем тата тарифсем улӑшнине шута илсен, 60 миллиард тенкӗ кирлӗ пулать. Капитальнӑй ӗҫсене валли укҫа-тенкӗ парса тӑмалли чи пысӑк источник Государство бюджечӗ пулса тӑрать, унтан ҫак ӗҫе валли 46,6 миллиард тенкӗ, е ку ӗҫе валли пӗтӗмпе укҫа-тенкӗ панинчен 77,7 процентне, памалла. Ҫак суммӑран промышленноҫлӑ наркоматсен предприятийӗсен строительстви валли 22,9 миллиард тенкӗ, транспорт тата ҫыхӑну строительстви валли—4,8 миллиард тенкӗ пама палӑртса хунӑ.

Капитальнӑй строительство валли укҫа-тенкӗ парассинче хозоргӑнсен хӑйсен средствисем 13,4 миллиард тенкӗ пулаҫҫӗ.

Капитальнӑй ӗҫсен планне тултарас ҫӗрте стройкӑсен шалти ресурсӗсемпе усӑ курни пите те кирлӗ. 1941 ҫулта оборудованипе материалсен ытлашши запасӗсене 750 миллион тенкӗлӗх ытла ӗҫе ямалла.

СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ 1941 ҫулти февралӗн 10-мӗшӗнче «Оборудованипе материалсене сутма, улӑштарма тата урӑх ҫӗре пама чарасси ҫинчен тата закона хирӗҫле ҫак ӗҫсемшӗн суд умӗнче ответ тыттарасси ҫинчен» кӑларнӑ Указа пурнӑҫа кӗртнине ҫирӗппӗн контроль туса тӑмалла. Строительствӑра материаллӑ ресурссене салатса пӗтерсе айӑпа кӗнисене ҫирӗп ответ тыттармалла.

Хозоргӑнсен оборот средствисене валли укҫа-тенкӗ парса тӑрасси

1941 ҫулта хозоргӑнсен хӑйсен оборот средствисене 10,2 миллиард тенкӗлӗх, ҫак хисепре бюджетран панипе 3,3 миллиард тенкӗлӗх ӳстерме палӑртса хунӑ.

Иртнӗ ҫулти октябрьте СССР Совнаркомӗ наркоматсене таварсемпе материалсен нормӑран ытлашши запасӗсене кирлӗ ҫӗре ямашкӑн васкавлӑ мерӑсем йышӑнма хушрӗ. Ҫавна пӑхмасӑрах, 1940 ҫулти июлӗн 1-мӗшӗнчен пуҫласа декабрӗн 1-мӗшӗ хушшинчи вӑхӑтра промышленноҫӑн уйрӑм отраҫлисенче запассем чылай ӳссе кайнӑ.

Ҫавӑн пек ытлашши запассем пухса хунин сӑлтавӗсенчен пӗри,—ун ҫинчен партин XVIII конференцийӗ хӑйӗн решенийӗнче кӑтартса пачӗ,—предприятисенче чӗртаварсене, материалсене, инструментсене, оборудованине учета илессине ҫителӗксӗр йӗркелени тата ҫавсемпе мӗнле усӑ курнине япӑх сӑнаса тӑни пулать.

Продукцине тикӗс мар туса кӑларни те ҫавӑн пекех час-часах хатӗр изделисем ытлашши пухӑнса выртасси патне илсе пырать.

Таварсемпе материалсен ытлашши запасӗсене нумай пухса хурас практикӑна пӗтерес пулать.

Ялхуҫалӑхне укҫа-тенкӗ парса тӑрасси

Тӗштырӑсен продукцийӗ 1941 ҫулта план тӑрӑх 8 процент ӳссе, 7,9 миллиард пӑта яхӑн пулать. Мӑйракаллӑ шултра выльӑх-чӗрлӗхсен хисепӗ колхозсенче 19 процент ӳсет, лашасен хисепӗ—9—10 процент, сурӑхсемпе качакасен хисепӗ—23—24 процент, сыснасен хисепӗ—38 процент. 1940 ҫулта МТС-сен 437 пин трактор пулнӑ, 1941 ҫулта ӗнтӗ вӗсен 454 пин трактора яхӑн пулать. Ҫӗнӗрен 387 МТС, ҫак хисепре Прибалтикӑри союзлӑ республикӑсенче 115 МТС организацилеме палӑртса хунӑ. Мӗнпур МТС-сен хисепӗ ҫак ҫул вӗҫӗ тӗлне 7.367 пулать.

Партипе правительство колхозсене анлӑ пулӑшу парса пыраҫҫӗ. 1941 ҫулта колхозсемпе колхозниксем государствӑран ялхуҫалӑх кредичӗсем 1,7 миллиард тенкӗ илеҫҫӗ. Государство бюджетӗнчен ялхуҫалӑхӗ валли 13,5 миллиард тенкӗ памалла. Ҫак суммӑран МТС-сене 7,9 миллиард тенке яхӑн тата Совхозсен наркомачӗсен системинчи совхозсене валли укҫа-тенкӗ 2,5 миллиард тенкӗ пама палӑртнӑ.

Ялхуҫалӑхӗнчи пысӑк задачӑсенчен пӗри—совхозсен тата МТС-сен рентабельноҫне ӳстересси пулса тӑрать.

Машинно-тракторнӑй станцисен финанс хуҫалӑхӗнче те пысӑк ҫитменлӗхсем пур. 1940 ҫулта МТС-сенче средствӑсене ытлашши расходлани чакмарӗ.

Социаллӑ-культурӑллӑ мероприятисем валли каякан расходсем

1941 ҫулта социаллӑ-культурӑллӑ мероприятисем валли 47,8 миллиард тенкӗ, иртнӗ ҫултинчен 6,1 миллиард тенкӗ е 14,6 процент нумайрах пама палӑртнӑ. 1941 ҫулта социаллӑ-культурӑллӑ мероприятисем валли каякан ассигнованисем, 1931 ҫултипе танлаштарсан, 9 хута яхӑнах ӳсеҫҫӗ. Культура валли каякан расходсем ҫакӑн пек хӑвӑртлӑхпа ӳсни социализм ҫӗнтерӳ тунӑ ҫӗршывра кӑна, большевиксен партийӗ тата аслӑ Сталин ертсе пыракан ҫӗршывра кӑна пулма пултарать. (**Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ. Пурте ура ҫине тӑраҫҫӗ**).

Юлашки 3-мӗш страницӑра.

ССР Союзĕн 1-мĕш созыври Верховный Совечĕн VIII Сессийĕ

Зверев юлташ доклачĕн юлашки

Социаллă-культурăллă мероприятисем тĕлĕшпе тăвакан пĕтĕм расходсен çурри ытларах пайĕ — 26,6 миллиард тенкĕ—халăха вĕрентес ĕçе каять. Пуçламĕш, туллимар вăтам тата вăтам шкулсене тытса тăрас ĕçре тăвакан расходсем 1940 çулта 8,7 миллиард тенкĕ пулнинчен 1941 çулта 9,5 миллиард тенке çити ÿсеççĕ.

Пĕтĕмĕшле пĕлÿлĕх паракан пуçламĕш, туллимар вăтам тата вăтам шкулсенче 1941—42 çулта 36,2 миллион çын, урăхла каласан, 1940—41 çулта чăннипе вĕреннинчен 3—4 процент нумайрах вĕренмелле пулать. 1941 çулта наркоматсен ача сачĕсенче 1 миллион та 272 пин ача—1940 çултинчен 126 пин нумайрах—воспитани илсе ÿсмелле.

Бюджет тăрăх çитĕннисем хушшинчи политпросвет ĕçне туса пыма чылаях пысăк ассигнованисем—996 миллион тенкĕ—пама палăртнă; çак суммăран вулав çурчĕсем тĕлĕшпе 227 миллион тенкĕ, çитĕннисен шкулĕсем тĕлĕшпе—217 миллион тенкĕ расход тума палăртнă.

Кăçалхи çул бюджечĕ тăрăх ремесленнăй училищесемпе чугунçул училищисене тата фабрикăпа завод ĕçĕсене вĕренмелли шкулсене тытса тăрас ĕç валли 4 миллиард та 65 миллион тенкĕ параççĕ. Çак средствăсем промышленноçпа транспорт валли пысăк квалификациллĕ рабочисене организованно хатĕрлеме май параççĕ.

1941 çулта аслă шкулсене тытса тăма бюджет тăрăх 2 миллиард та 299 миллион тенкĕ, техникумсене тытса тăма 1 миллиард та 551 миллион тенкĕ параççĕ. Çак ассигнованисем аслă шкулсенче вĕренекенсен хисепне 657 пин çынна çити ÿстерме, урăхла каласан, ăна 1940 çултипе танлаштарсан 13 процент чухлĕ ÿстерме май параççĕ.

Пирĕн çĕршывра наука çине калама çук пысăк тимлĕхпе пăхни бюджетра уççăн палăрса тăрать. Научно-исследовательский учреждениесемпе мероприятисем тĕлĕшпе тăвакан пĕтĕм расходсен сумми 1 миллиард та 651 миллион тенкĕ пулать.

1940 çулта сывлăха сыхлас ĕçпе физкультура ĕçĕнче тунă расходсем 9 миллиард та 379 миллион тенкĕ пулнă. 1941 çулти бюджетра çак сумма 1 миллиард та 500 миллион тенкĕ чухлĕ ытларах ÿсет, 10 миллиард та 891 миллион тенке çитет.

Çулталăк тăршшĕнче хуласемпе ялсенчи больницăсенче çĕнĕ койкăсен хисепне 27 пин койкăна яхăн, яланах ĕçлесе тăракан ача яçлисенчи койкăсен хисепне 55 пин ытла койкăна çитерме палăртнă.

Нумай ачаллă амăшсене 1 миллиард та 225 миллион тенкĕлĕх государство пособийĕ пама палăртнă.

Бюджет тăрăх государство страхованийĕ тăрăх тăвакан расходсем 7 миллиард та 869 миллион тенкĕ пулаççĕ, 1940 çулта 7 миллиард та 388 миллион тенкĕ расходланă. Соцстрах средствисем шучĕпе пенсисемпе пособисем панипе пулакан расходсем 5 миллиард та 904 миллион тенкĕ пулаççĕ, ачасене пăхса усрас енĕпе—664 миллион тенкĕ тата канмалли çуртсемпе санаторисем енĕпе—1 миллиард та 22 миллион тенкĕ.

Управлени расхочĕсем

Иртнĕ çул управлени аппарачĕ енĕпе тăвакан расходсем чылаях чакрĕç. Администрципе управлени расхочĕсене чакарнипе 2 миллиард тенкĕ ытла перекетленĕ.

Анчах государство аппаратне çăмăллатас тата йÿнетес задача 1941 çулта та пысăк вырăн йышăнса тăракан задача пулать. Уйрăмăнах предприятисемпе хозрасчетлă организацисен управлени аппаратне пĕчĕклетес тата çăмăллатас ĕç çине пысăк тимлĕхпе пăхмалла. Çак аппаратра ытлашши пысăк расходсем пур-ха.

XVIII партконференцире промышленноçлă предприятисенче служащисен хисепĕ ытлашши ÿссе кайни çинчен калакан даннăйсене илсе кăтартрĕç.

Служащисен хисепĕ ытлашши ÿссе кайни час-часах çакăнтан килет: пысăк мар заводсем, хăйсен управлени аппаратне организацилесе, пысăк предприятисен структурине ÿкерсе илеççĕ. Акă, сăмахран, Дон çинчи Ростовра, 2.690 рабочи ĕçлекен «Красный Аксай» заводра управлени аппарачĕ, 11,5 пин рабочи ĕçлекен «Ростсельмаш» заводăн аппарачĕ пекех, 30 отделран тăрать.

Иртнĕ çулта «Скороход» ятлă атă-пушмак фабрикин управленийĕнче 910 служащи пулнă, вĕсем хушшинче 222 начальник шутланнă; управлени аппарачĕ 143 отдел çине пайланса тăнă.

Заводоуправленисен, трестсен, главксен тивĕçсĕр ÿссе кайнă аппаратĕнчи канцелярри ĕçне производствăра кирлĕ пысăк квалификациллĕ инженерно-технически работниксем нумай кĕрсе ларнă.

1941 çулти Государство бюджетĕнче учреждениесемпе хуçалăх организацийĕсенчи управлени аппаратне малалла пĕчĕклетнинчен 2 миллиард тенкĕ перекетлессине шута илнĕ. Çак заданине пурнăçа кĕртес тесен, финанс оргăнĕсем хăйсен штатсем тĕлĕшĕнчи ĕçне тĕплĕнрех лайăхлатма тивĕçлĕ.

Халиччен СССР Наркомфинĕн штат управленийĕ тата вырăнсенчи штат инспекцийĕсем çителĕксĕр ĕçлесе пынă.

Учетпа отчетноçа лайăхлатасси çинчен

СССР Верховный Совечĕн VI Сессийĕнче депутатсем учетпа отчетность ĕçĕ ытлашши йывăр тата кăткăс пулнине тĕрĕс паллă турĕç. Калас пулать, çак çитменлĕхсене халĕ те пĕтерсе çитермен-ха.

Предприятисенче учет ĕçне çăмăллатас тесе, правительство ĕç укçине кашни кун шутласа пырассине пăрахăçа кăларчĕ, çакă вăл счетнăй аппаратăн ĕçне хăех те ĕнтĕ чылай çăмăллатрĕ.

Шут ĕçне мĕн май килнĕ таранах рационализацилемелле, çапла тунипе вара предприятисенчи счетнăй аппарата пысăккăн чакарассине пурнăçа кĕртмелле.

СССР Совнаркомĕ панă кăтарту тăрăх, Союз Наркомфинĕ хуçалăх организацийĕсен кулленхи бухгалтерски отчет ĕçне 60 процент ытла чакарчĕ. Правительство йышăннă постановлени тăрăх, наркоматсем пуçламĕш документацине чакарас шутпа ăна çĕнĕрен пăхса тухаççĕ. Хăшпĕр наркоматсенче çак ĕçе туса пĕтереççĕ те ĕнтĕ.

IV. Республикăсен бюджечĕсемпе вырăнти бюджетсем

Союзлă республикăсен бюджечĕсем ленинла-сталинла наци политикин тĕп принципĕсене палăртса тăраççĕ, пирĕн çĕршыври мĕнпур халăхсен пурнăçĕпе культурине малалла ÿстерсе пыма май параççĕ.

1941 çулта республикăсемпе вырăнти бюджетсем тăрăх мĕнпур расходсем 46 миллиард тенкĕ пулаççĕ. Союзлă республикăсен 1940 çулти бюджечĕсене пурнăçа кĕртнин малтанлăха палăртнă итогĕсем тăрăх, иртнĕ çулта çав расходсем 41 миллиард тенкĕ пулнă.

Союзлă уйрăм республикăсен 1941 çулти бюджечĕсене (бюджетăн план тăрăх 1942 çулти январĕн 1-мĕш тĕлне юлмалли средствисемсĕр пуçне) çакăн чухлĕ суммăпа çирĕплетме сĕнетпĕр (миллионшар тенкĕпе):

Россия СФСР	24.833
Украина ССР	8.220
Белорус ССР	2.110
Азербайджан ССР	1.048
Грузин ССР	1.220
Армян ССР	518
Туркмен ССР	531
Узбек ССР	1.604
Таджик ССР	581
Казах ССР	1.717
Киргиз ССР	476
Карело-Финн ССР	493
Молдаван ССР	447
Литва ССР	801
Латви ССР	894
Эстони ССР	511
Пĕтĕмпе...	46.004

Расходсем ÿссе пынипе пĕрлех, союзлă республикăсен бюджечĕсен доход бази те ÿссе пырать. Республикăри промышленноçпа хуçалăхăн ытти отраслисен ĕçĕсен результачĕсенчен тÿрех тухса тăракан доходсем ÿссе пыраççĕ.

Союзлă республикăсен государство бюджечĕсен расхочĕсем хуçалăх отраслисем тăрăх çакăн пек пайланаççĕ (миллионшар тенкĕпе):

Отраслĕсем	сумма
Пĕтĕмпе	46.004
Вăл шутра:	
1. Халăх хуçалăхĕ	9.743
Вĕсенчен:	
Промышленность	2.465
Ялхуçалăхĕ	3.052
Коммуналлă хуçалăхпа пурăнмалли çуртйĕр хуçалăхĕ	2.897
2. Социаллă-культурăллă мероприятисем	30.708
Вĕсенчен:	
Халăха вĕрентес ĕç	17.924
Сывлăха сыхлас ĕç тата физкультура	9.814

СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ «Вырăнти чĕртавартан куллен кирлĕ таварсемпе продовольстви туса кăларассине ÿстермелли мероприятисем çинчен» йышăннă постановлени кашни республикăра, облаçра, районра пурне те кирлĕ таварсем туса кăларас ĕçе мĕн май килнĕ таранах анлăн сарса яма, çакăнпа вара халăхăн ÿссе кайнă ыйтăвĕсене лайăхрах тивĕçтерме калама çук лайăх майсем туса пачĕ.

Вырăнти—районри тата хулари — промышленноçпа промкооперации валли оборотран илекен налог тăрăх тата тупăшсенчен бюджета уйăрса илнисемпе подоходнăй налог тăрăх пысăк льготăсем памалла тунă.

Çапла ĕнтĕ, вырăнти промышленноçа татăклăн çĕклесе яма тата промкооперацине çирĕплетме кирлĕ условисене йĕлтах туса панă.

Союзлă республикăсен бюджечĕсенче ялхуçалăхне малалла вăйлатса пырас ĕç валли пысăк ассигнованисем—3 миллиард тенкĕ ытла—пама палăртнă. Кунта СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ Вăтаçĕр Азипе Закавказьери республикăсенче ялхуçалăхне малалла вăйлатса пырасси çинчен, шăварса тăракан çĕр лаптăкĕсене сарасси тата тырпул тухăçлăхне хăпартасси çинчен йышăннă решенисене пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе пулакан расходсене шута илнĕ.

Бюджет çак республикăсенчи колхозниксен шывшăн пыракан кĕрешÿри пуçарулăхне вăйлатма питех те пысăк пулăшу парать. Çапла, сăмахран, Узбек СС Республикин бюджечĕ тăрăх шыв хуçалăхĕн ĕçĕсене тума 166 миллион тенкĕ пама палăртнă. Киргиз республикин бюджечĕ тăрăх шыв хуçалăхĕн ĕçĕсенче 67 миллион тенкĕ расход тума палăртнă.

Халăх хуçалăхĕ валли укçа-тенкĕ парас тĕлĕшпе тăвакан расходсенче союзлă республикăсен бюджечĕсенче коммуналлă тата пурăнмалли çуртйĕр строительствинчи расходсем пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Кунта яллă районсен центрĕсен благоустройстви тĕлĕшпе тăвакан расходсем вăтам шутпа район пуçне 25 пин тенкĕрен пуçласа 35 пин тенке çити ÿсеççĕ.

1941 çулта уйрăм çынсене пурăнмалли çуртсем тума тата ĕççыннисен харпăрлăхĕнче тăракан пÿртсене юсама коммуналлă банксен системи урлă 300 миллион тенке çити кивçен пама палăртнă.

1941 çулта ССР Союзĕн Государство бюджечĕ тăрăх социаллă-культурăллă мероприятисем валли паракан 47,8 миллиард тенкĕрен 30,7 миллиард тенки, е 64,2 проценчĕ, союзлă республикăсен бюджечĕсем тăрăх ĕçе кĕрет. Иртнĕ çулхипе танлаштарса пăхсан, социаллă-культурăллă ĕçсенче тăвакан расходсем 2,7 миллиард тенкĕ чухлĕ ÿсеççĕ. Çак нумай миллиардлă вложенисем ССР Союзĕнчи халăхсен культурине татах та ытларах ÿссе чечекленме пулăшаççĕ.

Союзлă çĕнĕ республикăсен бюджечĕ

Пирĕн союзлă çамрăк республикăсен—Карело-Финн, Молдаван, Литва, Латви тата Эстони республикисен бюджечĕсене СССР Верховный Совечĕн Сессинче çирĕплетме пирвайхи хут тăратнă.

Союзлă çĕнĕ республикăсен 1941 çулти бюджечĕсем—çак республикăсенче саралса кайнă социализмла строительствăн тĕреклĕ финанс бази пулса тăраççĕ. Вĕсене, союз бюджетĕнчен паракан ассигнованисемсĕр пуçне, çапла палăртса хунă: Карело-Финн ССР тăрăх—493 миллион тенкĕ, Молдаван ССР тăрăх—447 миллион тенкĕ, Литва ССР тăрăх—801 миллион тенкĕ, Латви ССР тăрăх—894 миллион тенкĕ, Эстони ССР тăрăх—511 миллион тенкĕ.

Карело-Финн ССР тăрăх лесоразработкăсен чылаях ÿссе кайнă программи валли 163 миллион тенкĕ ытла (бюджетăн 33 процент ытларах пайне) параççĕ. Кунсăр пуçне, целлюлозăпа хут промышленноçне вăйлатас тата ура çине тăратас ĕç валли Союз бюджечĕ тăрăх пысăк средствăсем параççĕ.

Молдаван ССР бюджечĕ тăрăх халăх хуçалăхне укçа-тенкĕ парса тăма уйăрнă средствăсем пуринчен ытларах эрех тăвакан промышленноçа вăйлатас тата эрех тăвакан, сурăх ĕрчетекен совхозсем организацилес ĕçе каяççĕ.

Литва ССР бюджечĕ тăрăх хальхи промышленноçлă предприятисене ура çине тăратма тата анлăлатма, промышленноçлă çĕнĕ предприятисем тума 86 миллион тенкĕ ытла параççĕ. Литва ССР тăрăх капитальнăй строительство ĕçĕнче тăвакан расходсем (Союз бюджетĕнчен паракан ассигнованисемпе пĕрле) 260,5 миллион тенкĕ пулаççĕ, вĕсенчен 99,6 миллион тенки—промышленность тăрăх.

Республикăн ялхуçалăхне вăйлатас ĕçе 65 миллион тенке яхăн каять.

Латви СС Республикинче те социализмлă промышленноçа вăйлатма бюджет тăрăх пысăк ассигнованисем пама палăртнă. 1941 çулта республика тăрăх 300 миллион тенкĕлĕх капитальнăй ĕçсем тума палăртнă (Союз бюджетĕнчен укçа-тенкĕ парса тăнипе пĕрле шутласан). Çак суммăн çурри ытларах пайне промышленноçлă предприятисем тăвас, вĕсене реконструкцилес тата анлăлатас ĕç валли параççĕ.

Эстони СС Республикин промышленноçне пысăк средствăсем хураççĕ. Республика тăрăх пулакан капитальнăй расходсен пĕтĕм сумми (Союз бюджетĕнчен паракан ассигнованисемпе пĕрле) 241 миллион тенкĕ пулать. Çак суммăран промышленноçа, пуринчен ытларах топливо (сланец), пиравăр промышленноçне тата ытти ĕçсене 112,3 миллион тенкĕ хураççĕ.

Союзлă республикăсен бюджечĕсем тăрăх социаллă-культурăллă ĕçсем валли чылаях пысăк средствăсем параççĕ. Союзлă çĕнĕ республикăсем тăрăх çак ĕçсенче тăвакан расходсен пĕтĕм сумми 1 миллиард та 604 миллион тенкĕ пулать, вĕсенчен 959 миллион тенки халăха вĕрентес ĕçе тата 483 миллион тенки сывлăха сыхлас ĕçе каять.

Кăçалхи çул çĕнĕ республикăсенчи шкулсенче 1 миллион та 283 пин çын вĕренмелле, 34 пин çын—техникумсенче, 26 пин çынна яхăн—аслă шкулсенче вĕренмелле.

Халăха вĕрентес тĕлĕшпе Советлă Бессарабире уйрăмах анлă ĕçсем туса иртterме палăртнă. Ку вăл паллă ĕнтĕ. Румыни военщинипе боярĕсем пуçпулса тăнă чухне Бессарабири çитĕннĕ çынсем хушшинче хут пĕлменнисем 80 процент пулнă.

1941 çулта халăха вĕрентес ĕçре Молдаван ССР бюджечĕ тăрăх 185,2 миллион тенкĕ расход тума палăртнă. 50 шкул тума палăртса хунă, вĕсенчен 47 шкулĕ яллă вырăнсенче пулаççĕ. Хут пĕлменнисемпе сахал пĕлекенсен шкулĕсенче 100 пин çын ытла вĕренмелле пулать.

Советлă Молдаври ĕççыннисен культурăллă ыйтăвĕсене тивĕçтерме 715 клуб тата 1.018 библиотека пулать.

Социализмлă союзлă çĕнĕ республикăсенчи халăх хуçалăхĕпе культура аталанăвне кăтартса паракан тĕп цифрăсем çакнашкал ĕнтĕ.

Оборона валли укçа-тенкĕ парса тăрасси

Совет Союзĕ мирлĕ политикăна тытса пырать. Анчах та вăл чикĕсен леш енче мĕн пулса пынине шута илмесĕр тăма пултараймасть. Тĕнчери лăпкă мар обстановка пирĕн государствăна социализмлă тăван çĕршывăн оборона тĕрекне пур майсемпе те çирĕплетсе пыма хушать. СССР Правительстви 1941 çулта Государство бюджечĕ тăрăх оборона нушисем валли 70 миллиард та 900 миллион тенкĕ ассигновани пама çĕнет тата Верховный Советран çак суммăна çирĕплетме ыйтать. **(Нумайччен алă çупаççĕ).**

Эпĕ шанса тăратăп, оборона валли памалли ассигнованисене, пирĕн Хĕрлĕ Çарпа Тинĕс-Çар Флотне татах та ытларах çирĕплетме пулăшакан ассигнованисене Верховный Совет депутачĕсем пĕрсаслă пулса çирĕплетĕç. **(Алă çупаççĕ).**

* * *

ССР Союзĕн Государство бюджетне ăнăçлăн пурнăçа кĕртесси—пĕтĕм совет аппарачĕн, пĕтĕм хуçалăх организацийĕсен, пирĕн çĕршыври пĕтĕм гражданĕсен пысăк задачи. Ăна пурнăçа кĕртсе, эпир большевикла парти ертсе пынипе, аслă Сталин ертсе пынипе, малалла коммунизм патнелле пыракан социализмлă çĕршывăн пуянлăхне татах та ытларах ÿстерĕпĕр, унăн хăватне татах та ытларах вăйлатăпăр. **(Нумайччен алă çупаççĕ. Пурте ура çине тăраççĕ).**

Коммунистсен авангардлă ролĕ ÿсрĕ

КАНАШ. Çĕнĕ Шелттемри «Хĕрлĕ çăлтăр» колхоз çумĕнчи парти кандидачĕсен группине ВКП(б) XVIII съезчĕ хыççăн организациленĕ. Парти кандидачĕсен группи кĕске вăхăт хушшинчех хăйĕн ĕçне нумай лайăхлатрĕ, хăйĕн ĕçне колхозăн пурнăçĕ патне çывхартрĕ. Колхозри ĕçсемшĕн, государство умĕнчи обязательствăсене тултарассишĕн тата колхозниксене ялхуçалăх артелĕн сталинла уставне пурнăçа кĕртсе пыма, колхозниксем хушшинче дисциплинăна çирĕплетсе пыма воспитани парассишĕн ĕçлес тĕлĕшпе парти кандидачĕсен группин ответлăхĕ нумай ÿсрĕ. Партиллĕ-политикăллă ĕç хуçалăхлă задачăсемпе çыхăнса пырать.

Парти кандидачĕсен группи колхозра малта пыракан çынсен шучĕпе ÿссе пырать. Парти ретне колхозри паллă çынсем: агитаторсем, колхоз хуçалăхне çирĕплетессишĕн кĕрешсе пиçĕхнĕ çынсем кĕреççĕ. ВКП(б) кандидачĕ С. Филимонов 1931 çултанпа пĕр улшăнмасăр бригадир пулса ĕçлет. Вăл агротехникăна тĕрĕс пурнăçласа пырса çулсеренех пысăк тухăçлă тырпул туса илет. Çавăн пекех С. Филиппов бригадир пулса сакăр çул хушши ĕçлет. Вăл ертсе пыракан бригада ытти бригадăсенчен малта пырать. Филиппов юлташ 1940 çулта Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкинче пулма тивĕçлĕ пулнă. П. Займуков сельпора чылай çул хушши продавец пулса ĕçлерĕ. Вăл çав хушăрах хăйĕн пĕлÿлĕхне куллен ÿстерсе пычĕ. Халĕ Займуков юлташ Кивĕ Шелттем ялсовет председателĕ пулса ĕçлет. Çавăн пекех Г. Зайцев, М. Ерицов юлташсене те парти ретне илнĕ. Вĕсем пурте колхозри агитаторсем. Агитаципе массăллă ĕçе туса пыма коммунистсемсĕр пуçне комсомолецсене, колхозри стахановецсемпе учительсене анлăн явăçтарнă. Агитколлектива ялти учитель, ВКП(б) членĕ Е. Аницов юлташ ертсе пырать. Вăл агитаторсемпе час-часах семинарсем, канашлусем туса иртterет, çитес вăхăтра халăх хушшинче мĕнле ыйтусем тăрăх калаçусем, докладсем туса иртtermеллине кăтартса парать. Халĕ агитаторсем хăйсене çирĕплетсе панă участоксенче, бригадăсенче ĕçлеççĕ. Агитаторсем парти кандидачĕсен группи ертсе пынипе, колхозниксене çуракине хатĕрленме, вăйлă тырпул туса илме мобилизацилес ĕçре пит те паллă вырăнта тăраççĕ. XVIII партконференци уçăлнă кун тĕлне колхоз уя 13 пин лав торф, 1475 лав тислĕк кăларнă, 94 центнер кĕл пухнă, 100 гектар çинче юр тытнă, акмалли вăрлăхсене 100 проценчĕпех сортланă, ялхуçалăх машинисемпе транспорт инвентарĕсене юсаса çитернĕ. Халĕ агитаторсем колхозниксене партин XVIII конференцинче Маленков юлташ тунă доклада ăнлантарса параççĕ.

Парти кандидачĕсен группи коммунистсен пĕлÿне, вĕсен тавракурăмне ÿстерессипе те куллен ĕçлет. Парти историне вĕренмелли кружок тунă. Кружокра коммунистсемсĕр пуçне, комсомолецсем тата агитаторсем вĕренеççĕ.

Коммунистсем хăйсен пĕлÿне ÿстерсе пынипе пĕрлех колхоз производствинче те лайăх тĕслĕхсем кăтартаççĕ. Коммунист Викторов юлташ ертсе пыракан колхоз 1939—40 çулсенче Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ пулнă. 1941 çулти выставкăна «Хĕрлĕ çăлтăр» колхоза тата колхоз председательне Викторов юлташа кандидата тăратнă. Коммунистсем тата партире тăман активистсем хăйсем лайăх ĕçленĕ пример тăрăх колхозниксене колхоз хуçалăхне малалла çирĕплетме мобилизацилеççĕ.

Колхоз выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе те лайăх ĕçлет. Колхозра ĕне, сурăх, сысна тата чăх-чĕп фермисем пур. Иртнĕ çулта партипе правительство ялхуçалăх продуктисен заготовкисемпе закупкисене иртterес политикăри улшăнусем çинчен йышăннă постановленине сÿтсе-явнă хыççăн, пахча-çимĕç бригади организациленĕ. Колхоз пахча-çимĕç туса илес ĕçе те тивĕçлипе тытăннă.

ИВ. РАДИКОВ.

ЧĂВАШ АССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН

УКАЗĔ

Вăрнар районĕнчи Кольцовкăри Сталин ячĕпе тăракан Ленин орденлĕ колхоз колхозникĕсене Чăваш АССР Верховный Совет Президиумĕн Хисеплĕ грамотипе наградăласси çинчен

Ялхуçалăхĕнче калама çук чаплă çитĕнÿсем тунăшăн, уйрăмăнах тĕштырăсемпе техникăллă культурăсен тухăçне хăпартмалли плана иртterсе тултарнăшăн, çавăн пекех выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе пысăк показательсем кăтартнăшăн Чăваш АССР Верховный Совет Президиумĕн Хисеплĕ грамотипе çаксене наградăлас:

1. **Ашанина** Елизавета Яковлевна — колхоз звеньевойĕ, вăл 1940 çулта гектартан 39-шар центнер тырă туса илнĕ;
2. **Бурлакова** Елизавета Михайловна — колхозница-стахановка, вăл 1940 çулта кĕлтесем çыхнă çĕрте нормăна 160—170 процент тултарса пынă;
3. **Коротков** Сергей Ксенофонтович — колхоз председателĕ;
4. **Кузнецов** Дмитрий Семенович — уйĕç бригадин бригадирĕ, 1940 çулта вăл гектартан 32-шер центнер тĕштырă туса илнĕ;
5. **Леонтьев** Николай Никонорович — уйĕç бригадин бригадирĕ, вăл 1940 çулта гектартан 34-шар центнер тырă туса илнĕ;
6. **Мартынов** Григорий Алексеевич — колхоз агрономĕ;
7. **Нараткин** Василий Степанович — сеяльщик, 1940 çулта вăл 13 ретлĕ сеялкăпа норма тăрăх 6 гектар акас вырăнне 14—15-шер гектар акса пынă;
8. **Оленин** Николай Васильевич — уйĕç бригадин бригадирĕ, вăл 1940 çулта гектартан 34,5-шер центнер тырă туса илнĕ;
9. **Першуткина** Анастасия Федоровна — колхоз доярки, вăл 1940 çулта пĕр фуражнăй ĕне пуçне 2544-шар литр сĕт суса илнĕ;
10. **Пупина** Татьяна Прокопьевна — колхоз звеньевойĕ, 1940 çулта вăл гектартан 40,8-шар центнер тырă туса илнĕ;
11. **Сидоркина** Анастасия Федоровна — колхозница-стахановка, вăл 1940 çулта кĕлтесем çыхнă çĕрте пĕр кунхи нормăна 170—180 процент тултарса пынă;
12. **Храмов** Яков Григорьевич — уйĕç бригадин бригадирĕ, вăл 1940 çулта гектартан 33,3-шер центнер тырă туса илнĕ;
13. **Шимин** Федор Михеевич—сеяльщик, вăл 1940 çулта 13 ретлĕ сеялкăпа норма тăрăх 6 гектар акас вырăнне 13—14-шар гектар акса пынă.

Чăваш АССР Верховный Совет
Президиумĕн председателĕ
З. АНДРЕЕВА.
Чăваш АССР Верховный Совет
Президиумĕн Секретарĕ
Г. ГУСЕВ.

Шупашкар хули.
1941 çулти февралĕн 25-мĕш.

Вăрман хатĕрлес плана вăхăтра тултарар

Февралĕн 20-мĕшĕнче Çарăклă вăрманпункчĕн клубĕнче Вăрнар вăрманпромхозĕнчи инженерсемпе техниксен, мастерсен, бригадирсен тата ВКП(б) Вăрнар, Калининский, Красноармейский райком секретарĕсен, ĕççынни депутачĕсен районри Совет исполком председателĕсен канашлăвĕ пулчĕ. Канашлура Вăрнар вăрманпромхозĕн директорĕ Сазонов юлташ, Çарăклă вăрманпункт начальникĕ Боярский юлташ, Вăрнар, Калинино, Красноармейский районсенчи ĕççынни депутачĕсен райсовет исполкомĕсен председателĕсем вăрман хатĕрлес плана тултарас ĕç мĕнле пыни çинчен каласа пачĕç.

Вăрнар вăрманпромхозĕ 1-мĕш квартал планне тултарассипе питех те начар ĕçлет. Февралĕн 20-мĕшне квартал планне хатĕрлессипе 42 процент, турттарассипе 33,1 процент çеç тултарнă. Вăрманпромхозра плана уйрăм сортиментсем тăрăх плана тултарасси татах та начар.

Чăваш АССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Обкомĕ кашни районах çирĕп план тата ĕç вăйĕпе туртăм вăйĕ тăратма график туса панă. Апла пулсан та обязательно йĕркепе тултармалли заданине районсем çителĕклĕ тултармаççĕ. Уйрăмăнах çак ĕçре Вăрнар районĕ ытла та кая юлса пырать-ха. Вăрнар районĕнчи колхозсем тата единоличниксем 1-мĕш квартал планне—хатĕрлессипе 27,4 процент, турттарассипе 17 процент тултарнă. Районра малта пыракан Кольцовка, Зеленовка, Булатово, Мамалай, Çавалкас Хирпуç, Чăрăшкас Мăрат колхозĕсем хăйсене панă заданине тултарса çитереççĕ. Анчах ытти колхозсем халĕ те ĕçе тивĕçлипех тытăнман. Уравăшри «1-ое Мая» колхоз уйăх хушшинче те 85 кубометр вăрман çеç хатĕрленĕ. Пăртас, Вăрманкас, Хапăс, Ершепуç колхозĕсем вăрманпа юнашарах, анчах вăрман хатĕрлес плана тултарас енĕпе начар ĕçлеççĕ.

Единоличниксем халĕ те вăрман хатĕрлес ĕçе те тытăнман. Пăртас, Ершепуç, Санарпуç ялсовечĕсенчи единоличниксем вăрманта ĕçлес вырăнне райлесхоза, заготзернона ĕçлеме вырнаçнă. Вăрманта обязательнăй заданине тултарас вырăнне вĕсем хаклă хакпа ĕçлесе çÿреççĕ.

Калининский, Красноармейский районсем вăрман хатĕрлес плана тултарассипе лайăхрах ĕçлеççĕ. Калининский район квартал планне—хатĕрлессипе 45 процент, турттарассипе 34,7 процент, Красноармейский район—хатĕрлессипе 44,2 процент, турттарассипе 39,1 процент тултарнă.

Анчах Калининский, Красноармейский районсенчи колхозниксем ĕçе организованно тухмаççĕ. Колхоз руководителĕсем вăрмана вăйпитти колхозниксене ярас вырăнне хĕрарăмсене, хăшчух тата çамрăк ачасене яраççĕ. Красноармейский районри «14 лет Октября» колхозран 7 хĕрарăм тата 1 арçын янă. 8 çын кун каçа та 3 кубометр вăрман çеç хатĕрленĕ. Калининский районри «Коминтерн» колхозран вăрмана 21 хĕрарăм тата 2 арçын пынă. Вĕсем кашниех пĕрер кубометр та хатĕрлемен.

Ĕç тухăçлăхне хăпартни халĕ пĕтĕм ĕçе татса парать. Вăрманта ĕçлекенсем нумай, анчах нумайĕшĕ нормăсене тултараймаççĕ, ĕç кунĕпе туллин усă курмаççĕ. Вăрманпромхозра ĕç тухăçлăхне хăпартассипе никам та çине тăрса ĕçлемест. Вăрманпромхоз директорĕ Сазонов юлташ ĕçе организацилессишĕн ответлăха хăй çинчен сирсе ярасшăн тăрать, вăл ку ĕçшĕн колхоз председателĕсем çине ответлăх хурасшăн. Çав вăхăтрах инженерсемпе техниксем канцелярисенче сводкăсем çырса лараççĕ, вăрманта сайра-хутра çеç пулаççĕ. Çарăклă вăрманпункт начальникĕ инженер Боярский юлташ канцелярийĕнчен тухаймасть, вăл хутсем ăшнех путнă. Çавăнпа та вăл бригадăсенче пулмасть. Вăрманпунктри технорук Синдячкин юлташ та час-часах хутсем çырса ларать, директор валли сведенисем, сводкăсем хатĕрлет. Çавăнпа та мастерсем хăйсем тĕллĕн ĕçлеççĕ. Çарăклăра 5 мастертан 3 мастерĕ поселокра пурăнаççĕ, çавăнпа та вĕсем рабочисене ĕçлеме вĕрентеймеççĕ, техникăпа паллаштармаççĕ.

Мастерсен ĕçĕпе никам та интересленмест. Дирекци мастерсем мĕнле ĕçленине пĕлмест. Вăрманпромхоз директорĕ Сазонов юлташ пĕр мастерăн ĕçне те тĕплĕн пĕлмест. Мастерсем кунта час-часах бракерсем вырăнче ĕçлеççĕ, ĕçе организацилес ĕçе хакламаççĕ. Мастер Жуков вăрманпунктранчи инçетри кварталсенче пурăнать, рабочисемпе ĕçлет. Çавăнпа та унăн бригадинче ĕç тухăçлăхĕ пысăк. Чылай бригадăсенче нормăсене ытлашшипех тултарса пыраççĕ. Жуков юлташ кашни кунах рабочисене ĕçлеме вĕрентет, бригадăсенче звеносем организацилет. Каçхине вăл баракра хăш бригада мĕнле ĕçлени çинчен тĕплĕн каласа парать.

Вăрманпромхозра халĕ те механизмсемпе çителĕклĕ усă курмаççĕ. Çарăклăра пĕр трактор ĕçлемесĕрех ларать, автоçулта простойсем пысăк. Автоçулта машинăсене вăхăтра ремонт тумаççĕ, машина ĕçрен тухсан тин ăна ремонта яраççĕ. Складсенче простойсем пысăк, çула таса тата такăр тытни çук.

Вăрманпромхозра рабочисем валли лайăх условисем туса паман. 45-мĕш кварталти баракра яланах сивĕ, хатĕрленĕ вутă çук. Бараксенче тăвăр, анчах инçетри кварталсене ĕçлеме ямаççĕ. Инçетри кварталсенче бараксенче пушах, çапах та унта çынсем яма никам та тăрăшмасть. Бараксенче тирпейлĕх, тасалăх çук. Леспродторг директорĕ Максимов юлташ халĕ те бараксене кайса вĕри апат сутас ĕçе организацилемен. Руководствăра бюрократла, çиелтен ĕçлени те пур-ха.

Канашлура Чăваш АССР Вăрман промышленность Халăх Комиссарĕ Дубов юлташ сăмах тухса каларĕ. Вăл хăйĕн сăмахĕнче вăрманпромхоз руководителĕсем начар ертсе пыни çинчен, самотекпа ĕçлесе пыни çинчен калать. Вăрманта ĕçлекенсен ĕçне тĕрĕслесе тăма, начар ĕçлекенсене ĕç дисциплинине пăсакансем вырăнне хурса хытăн айăплама кирли çинчен калать вăл.

— Плана пур сортиментсем тăрăх та, кашни вăрманпункт, участок, бригада, цех, станок тултарса пымалла тăвас пулать, — тет Дубов юлташ юлашкинчен.

ВКП(б) Обкомĕн секретарĕ Пивоваров юлташ сăмах тухса каларĕ. Вăл партин XVIII конференцийĕн историллĕ решенийĕсем çинчен, вĕсене пурнăçласа пырасси çинчен каласа пачĕ.

— Вăрман промышленноçĕ ĕçне парти конференцинче хытă критикленĕ, — терĕ вăл. — Вăл питĕ тĕрĕс критика. Пирĕн республикăри вăрман промышленноçĕ кая юлса пырать. Вăрнар вăрманпромхозĕ республикăра пысăк вырăн йышăнса тăрать, анчах вăрманпромхоз начар ĕçлет-ха.

Сирĕн ĕçре халĕ çитменлĕхсем нумай. Вăрманпромхозра çирĕп план тăрăх, ĕçе пĕлсе ĕçлени çук. Çарăклăра нимĕн йĕрки те çук. Ĕç вăхăтĕнче çынсем ĕççĕр çÿреççĕ, столовăйĕнче, магазинсенче культурлăх, тасалăх та çук.

Пивоваров юлташ мастерсемпе ĕçлеменни çинчен, инженерсемпе техниксем канцелярисенче нумайрах ларни çинчен, политикăллă, массăллă ĕçе начар туса пыни çинчен, леспродторг япăх ĕçлени çинчен калать.

— Пирĕн республикăри ĕççыннисем партин XVIII конференци решенийĕсене пысăк хавасланăхпа кĕтсе илчĕç, — тет Пивоваров юлташ, — пĕтĕм совет халăхĕпе пĕрлех пирĕн республикăри рабочисем, колхозниксем 1941 çулти ĕçсене ăнăçлă туса пырассишĕн кĕрешеççĕ.

Вăрман хатĕрлес плана та пирĕн большевикла пурнăçласа пымалла.

Е. ЕФРЕМОВ.

Инди войскисем Хĕвеланăç пушхирĕнче (Ливия).

ТАСС фото-ӳкерчĕкĕ.

▲ ▲ ▲

Германин оккупациленĕ зонăри тинĕс флочĕн командующийĕ вилнĕ

БЕРЛИН, февралĕн 26-мĕш. (ТАСС). Германии информаци бюровĕ пĕлтернĕ тăрăх, февралĕн 24-мĕшĕнче ăнсăртран инкек килсе тухнипе Германин оккупациленĕ зонăри тинĕс флочĕн командующийĕ вице-адмирал Лотар фон Арнольд де ла Перьер вилнĕ. Германири информаци бюровĕ малалла çапла пĕлтерет: Германин тинĕс-çар флочĕ главнокомандующийĕ адмирал Редер, Лотар фон Арнольд де ла Перьер пирки кăларнă нерологра, вице-адмирал вилни Германи тинĕс-çар флочĕ чи паллă тинĕс офицерĕсенчен пĕрне çухатни пулать, тесе кăтартса парать.

Германин танковăй чаçĕсем Ливире

БЕРЛИН, февралĕн 26-мĕш. (ТАСС). «Данцигер форпостен» хаçат февралĕн 25-мĕшĕнче хăйĕн Римри корреспонденчĕ пĕлтернине пысăк заголовокпа пичетлесе кăларнă. Статьян ячĕ çапла: «Нимĕçсен танкĕсем Ливире Уэйвелла оборона тума хушаççĕ».

Пĕлтерӳре çапла каланă: хальхи вăхăтра Триполи урамĕсенче салтаксене йышлăн курма пулать, вĕсем хушшинче Германи салтакĕсем те пур. Италие пулăшу пама Сицилире Германин авиаци чаçĕсем пур, Ливире — Германин танковăй чаçĕсем, вĕсем Уэйвелл генерал çарне хирĕç çапăçнă çĕрте пулнă та ĕнтĕ.

Францин тыткăна лекнĕ çар çынни çемьисен пурнăçĕ

ВИШИ, февралĕн 25-мĕш. (ТАСС). «Юньон францез» хаçат Францин тыткăна лекнĕ çар çыннисен арăмĕсен темиçе çыруне пичетлесе кăларнă, вĕсем материаллă пурнăç условийĕсем йывăрри çинчен пĕлтереççĕ. Вĕсенчен пĕри çапла çырать; «Эпĕ нумай вăхăта чăтса пурăнаймастăп. Манăн нимĕнле шанăç та çук. Манăн упăшка тыткăнра, хамăн икĕ ача. Халĕ тата виççĕмĕш çуралчĕ. Шутлăр-ха, вĕсене валли çиме нимĕн те çук пулсан, пурнăça хаклама кирлĕ-ши вара?» Тепĕр хĕрарăм çапла çырать: «Манăн алăри ачи пур. Ятне тăвакан пособи илнисĕр пуçне урăх нимĕн те илейместĕп. Темĕн пек тăрăшсан та нимĕнле ĕç те тупаймастăп. Мана кăмрăк илме ятарласа талон пачĕç, анчах ăна тӳлесе илме укçа çук».

Европăри тата Африкăри вăрçă

(Вăрçă ĕçĕсен дневникĕ)

Çурçĕр Африкăра вăрçă пуçланнăранпа чи пирвайхи хут англичансене хирĕç çапăçнă çĕре Германин çĕр çинчи войскисем хутшăннă. Февралĕн 24-мĕшĕнче ирхине Аджедабирен кăнтăр-хĕвелтухăç енче (Бенгазирен кăнтăр енче), тесе каланă Германи сводкинче, Германипе Англин разведка тăвакан мотомеханизированнăй чаçĕсем хирĕç пулса çапăçнă. Англичансенне темиçе машинăна тата çăмăл танксене темиçе танка пĕтерсе тăкнă. Çав кунах каçхине Германи бомбардировщикĕсем Тобрук порчĕ (Киренаика) çине пырса тапăннă. Таварсемпе çӳрекен пĕр пароходa вăйлăн сиенленĕ. Кунсăр пуçне, бомбăсем портсен хăшпĕр сооруженийĕсене çĕмĕрнĕ.

Англин Хĕвелтухăç Африкăри войскисем, Англи сводкинче кăтартнă тăрăх, февралĕн 25-мĕшĕнче каçхине Итали Сомалийĕн столицине — Могадишона илнĕ. Могадишо портне пысăк мар суднăсем кăна кĕме пултараççĕ. Вăл вырăнта пароходсене çӳреме, рифсене пула, хăрушă. Могадишо чугунçулпа Герцог Абруццкин Вилла хулипе çыхăнса тăрать. Италипе Абиссини хушшинче вăрçă пынă вăхăтра Могадишо порчĕ Итали Сомалийĕнчен Абиссинине хирĕç çапăçакан Итали войскисен тĕп бази пулнă. Вăл англичансем февралĕн 23-мĕшĕнче илнĕ Брава хулинчен 150 километрта тăрать.

Керен районĕнче (Эритрейăра), Итали сводкинче каланă тăрăх, артиллерирен персе тăнине, çавăн пекех моторизованнăй чаçсен ĕçĕсене палăртнă. Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Англин çурçĕр енчен Керен çине тапăнса пыракан чаçĕсем малалла чылаях кайнă, вĕсем Керенрен 70 километрта кăна. Италин каялла чакакан войскисем Керена пыракан çулсене пурне те минăсем лартса хăвараççĕ. Хĕвелтухăç Африкăри фронтăн линийĕ Керен патĕнчен пуçланса кăнтăралла—Тан кӳлли патнелле, унтан — Дебра — Маркос тата Аддис — Абеба патнелле иртсе пырать.

Албанире çапăçусем вырăнĕ-вырăнĕпе кăна пулкалаççĕ. Шкумба юханшывĕн айлăмĕнче тата Берат — Эльбасан секторĕнче Итали войскисем йышлăн малалла куçса пыраççĕ. Çанталăк начар тăнине пăхмасăрах вăрçă вăрçакан енсен авиацийĕ пысăк активлăх кăтартать. Февралĕн 25-мĕшĕнче Итали авиацийĕ, Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, грексен Корчапа Флорина хушшинчи çул тăрăх вырнаçнă позицийĕсем çине бомбăсем вăйлăн пăрахнă, Англипе Греци авиацийĕ хăй енчен Бератпа Эльбасан хушшинчи çул çине, Девол юханшывĕн айлăмĕнче тата Островице высотисенче итальянецсен позицийĕсем çине бомбăсем пăрахнă.

Англи фронтĕнче авиаци ĕçĕ пырать. Февралĕн 26-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле, тесе пĕлтернĕ Германи командованийĕн сводкинче, Германи самолечĕсем Хĕвелтухăç Англири çар объекчĕсем, портсен сооруженийĕсем тата аэродромсем çине пырса бомбăсем пăрахнă. Çав çĕрлех Англи авиацийĕн пысăк соединенийĕсем Рур облаçĕнчи промышленность объекчĕсем çине пырса тапăннă. Англи авиацийĕн министерстви пĕлтернĕ тăрăх, Англи самолечĕсем Франци çыранĕнчи Германия оккупациленĕ территорири портсем çине бомбăсем пăрахнă.

Февралĕн 26-мĕш. (ТАСС).

Итали Сомалийĕ

(Справка)

Итали Сомалийĕ — колони пулса тăрать, ăна Итали çумне иртнĕ ĕмĕрĕн вĕçĕнче пĕрлештернĕ. Итали Сомалийĕ Сомали çурмаутравĕн кăнтăр-хĕвелтухăç çыранĕнче вырнаçнă, вăл Аден заливне тата Индийски океана тухать; Сомали çурçĕр-хĕвеланăç Абиссинипе тата Британи Сомалийĕпе чикĕленсе тăрать; хĕвелтухăç енче — Англин Кения ятлă колонийĕпе. Итали Сомалийĕн территорийĕ 600 пин тăваткăл километр шутланать. Унта 1936 çулта 1.300 пин çын пурăннă.

Халăх йышлăн пурăнакан тата паллă центрсем çаксем шутланаççĕ: Могадиша—столица тата Индийски океан хĕрринчи паллă порт (унта 58 пин çын пурăнать), Кизимайо (5 пин çын пурăнать), Брава (5 пин çын пурăнать), Мерка (8 пин çын пурăнать).

Итали Сомалийĕнчи халăхсем пуринчен ытларах ялхуçалăх ĕçĕпе пурăнаççĕ. Юлашки çулсенче Итали хăйĕн колонийĕнче çĕрмалăк тата çу тумалли культурăсем акса тăвас ĕçе аталантарасси çине пысăк тимлĕх хунă.

Итали Сомалийĕ — выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес енĕпе Италин пысăк бази пулса тăрать. Унта выльăхсем 4 миллион пуçа яхăн пур, вĕсенчен пĕр миллион пуçĕ — мăйракаллă шултра выльăхсем, верблюдсем 800 пин пуç тата ытти выльăхсем 2 миллион пуçа яхăн.

Колонири мĕнпур çĕр Итали правительствин харпăрлăхĕ шутланать. Унта ĕмĕртен пурăнакансем — хресченсем влаçсем ятарласа панă тăрăх кăна çĕрпе усă курма пултараççĕ.

Итали Сомалийĕн промышленноçĕ ялхуçалăх продуктисене ĕçлекен темиçе çĕр ремесленнăй предприятисенчен кăна тăрать. Вĕсемсĕр пуçне тир-сăран тăвакан тата хăма çуракан предприятисем пур. Тинĕс хĕрринче тăвар кăлараççĕ (çулталăкне 200 пин тоннăна яхăн), вăл тăвар Индие каять. Итали Сомалийĕнчи çĕр айĕнчи пуянлăхсемпе пачах усă курмаççĕ темелле. Выльăх-чĕрлĕх тата ялхуçалăх продуктисене пĕтĕмпĕшпе тенĕ пекех Италие турттарса кайса тăнă.

Пăлхава организацилекенсене суд туни

БУХАРЕСТ, февралĕн 26-мĕш. (ТАСС). «Универсал» хаçат пĕлтернĕ тăрăх, Яссы хулинчи (Румыния) военно-полевой суд хулара легионерсен пăлхавне организациленĕ çынсен ĕçĕсене пăхса тухнă. 20 пăлхавçăна 2 çултан пуçласа 5 çула çити тĕрмере хупса усрамалла тунă, вĕсен шутĕнче — полици начальникĕ, легионерсен уездри организацийĕн руководителĕ тата ыттисем те пур. Кунсăр пуçне, суд пăлхава хутшăннăшăн вырăнти гимназире вĕренекен темиçе ученика 2 çултан пуçласа 3 çул таран тĕрмере хупса усрамалла тунă.

Дергачи ялĕнче (Куйбышев облаçĕ, Чапаевский район) çуралса ӳснĕ комсомолец Михаил Моисеевич Жидков, 1939 çулти май уйăхĕнче, ССР Союзĕн государство чиккине сыхланă чухне, герой вилĕмĕпе вилнĕ. Виçĕ çĕртен аманнă пулсан та, М. М. Жидков çапăçма чарăнман. Противника хăваласа янă. Тăваттăмĕш хут, вилмеллех аманнă хыççăн çеç, Жидков çапăçма чарăннă.

ССР Верховный Совечĕн Президиумĕ 1939 çулти июлĕн 2-мĕшĕнче кăларнă Указпа М. М. Жидкова Ленин орденĕпе наградăланă. Заставăна унăн ятне панă, Жидков çав заставăна сыхланă чухне вилнĕ пулнă.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: Михаил Моисеевич Жидков памятникĕ (Инçет-Хĕвелтухăçĕнчи чикĕ).

В. Байдалов фото-ӳкерчĕкĕ (ТАСС).

▲ ▲ ▲

Театр самодеятельноçĕн хулари смотрĕ

Смотрăн 4-мĕш кунĕнче Шупашкарти учительсен çуртĕнче икĕ постановка кăтартрĕç. Малтан пĕррелĕш номерлĕ типографин драмкружокĕ Левин «Рыбачка с побережья» ятлă пĕр пайлă пьесăна выляса пачĕ. Пьесăра пĕр хастарлă пулăç хĕрĕ граждан вăрçи вăхăтĕнче аманнă хĕрлĕ комиссара шуррисенчен мĕнле хăтарса хăварнине кăтартнă. Драмкружок членĕсем (руководителĕ артист Спранце) ку пьесăна вылямa лайăх хатĕрленни палăрчĕ. Куракансем постановкăна питĕ ырларĕç, пуринчен ытла Маринка ролĕнчи Лена Ладыгина вăййине кăмăлларĕç.

Ун хыççăн «Красный кустарь» артелĕн Тихонова артистка ертсе пыракан драмкружокĕ Назаровăн «Страшная находка» ятлă пĕр пайлă пьесине выляса пачĕ. Ку пьеса кивĕ шухăшкăмăлсенчен хăтăлсах çитеймен Леонтий Петрович ятлă çын 3 пин тенкĕ укçа тупса, çав укçана, питĕ нумай асапланса-тарăхса пĕтнĕ хыççăн çеç, çухатакана каялла тавăрса пани çинчен кăтартса парать. Ку постановка тăрăх та драмкружок членĕсем хăйсен ĕçне питĕ юратса туни палăрчĕ. Уйрăмăнах уборщица рольне Климова юлташ, печник рольне Гусев юлташ лайăх вылярĕç.

Постановкăсем хыççăн, жюри членĕсем тата икĕ драмкружок членĕсем пĕрле пухăнса, спектакльсен лайăх енĕсемпе çитменлĕхĕсем çинчен тĕплĕн сӳтсе-яврĕç.

А. К.

Республикăри çурхи шыв тулнипе кĕрешекен чрезвычайнăй тройка 1941 ç. февралĕн 25-мĕшĕнче кăларнă

ПРИКАЗ

Çурхи шыв тулнă вăхăтра государство, общество тата граждăнсен пурлăхне сиен пуласран сыхласа хăварас тĕлĕшпе кирлĕ мерăсене малтанах йышăнас тесе тата çавнашкалах çынсен пурнăçĕшĕн хăрушсăрлăх туса хурас шутпа çаксене тума **хушатăп:**

1. Çуркуннехи вăхăтра шыв тулнипе кĕрешме тунă районсенчи тата хуласенчи мĕнпур тройкăсен мартăн 10-мĕш тĕлне çурхи шыв илекен вырăнсенчи таварсен, лесоматериалсен тата ытти пурлăхсен хисепне пĕтĕмĕшпех тĕрĕс учета илсе, вĕсене шыв илмен зонăсене вăхăтра куçарас тĕлĕшпе кирлĕ мерăсем йышăнмалла.

Çурхи шыв тулмалли зонăсенче пурнакан халăха малтанах учета илмелле, вĕсене шыв тулнă вăхăтра пурăнма тата пурлăхсене хума кирлĕ пулакан çуртсене хăрушăсăр вырăнсенче уйăрса парас пирки район (хула) совечĕсен исполкомĕсем умне малтанах ыйту лартмалла.

Шыв тулакан зонăсенчи плотинăсене, шыв арманĕсене, гидроэлектростанцисене, чугунçулсене, кĕперсене, шоссе çулĕсене, шыв флотне, телефон юписене сыхласа хăварас тĕлĕшпе кирлĕ мерăсене йышăнмалла, çакна май ледорезсене çирĕплетме, пăрсене катса яма кирлĕ япаласене, материалсене çителĕклĕ хатĕрлесе хумалла.

Шыв тулнă вăхăтра плотинăсем, кĕперсем тата ытти сооруженисем патĕнче талăкĕпех дежурство тумалла.

2. Ĕçсынни депутачĕсен район, хула, ял совет исполкомĕсен тата колхоз правленисен, çавăн пекех тата шыв илмен зонăри складсем тытса тăракан ытти организацисемпе учрежденисен, районри е хулари тройкăсем ыйтсанах, çав складсене шыв илекен вырăнтан турттарса тухакан пурлăхсене, таварсемпе материаллă хаклăхсене вырнаçтарма вăхăтлăха усă курма памалла. Пурлăхсемпе таварсене турттарса тухма вырăнти транспорт средствисене пурне те мобилизацилемелле.

3. Наркоматсен, хуçалăхлă тата кооперативлă организацисен руководителĕсен, чугунçул станцисен тата шыв пристанĕсен начальникĕсен хăйсене пăхăнса тăракан организацисене тата çурхи шывсемпе пăрсене капланмасăр юхтарса ярас тĕлĕшпе ответлă çынсене малтанах тĕплĕн хатĕрленсе тăма кирли çинчен тата шыв вăйлăн кайнă вăхăтра таварсемпе материаллă хаклăхсене, сооруженисене сыхласа хăварас пирки татăклă кăтартусем памалла.

4. Наркомторгăн, Чăвашпотребсоюзăн, Леспродторгăн тата Чăвашторгăн çурхи шыв илнĕ пирки çӳреме май килмен вырăнсенче пурнакансем валли апат-çимĕç продуктисем тата куллен кирлĕ таварсем малтанах çителĕклĕ хатĕрлесе хумалла.

5. МТС директорĕсен тата ытти предприятисен çурхи шыв илнĕ вăхăтра тĕп снабжени базисемпе çыхăну таталма пултарать пулсан, кирлĕ материалсене, горючисене, сĕрмелли япаласене тата запаслă пайсене малтанах кӳрсе хатĕрлемелле.

6. Чăваш АССР Наркомздравĕн районсенчи тата хуласенчи сывлăха сыхлав отделĕсен çурхи шыв илнĕ вырăнсенче пурăнакан халăха пирвайхи пулăшу пама медперсонал уйăрса памалла тата кирлĕ пулакан санитари средствисемпе медикаментсене хатĕрлесе хумалла.

7. ОСВОД тата милици органĕсен шыв транспорчĕн пур средствисене те учета илмелле, шыв урлă каçмалли вырăнсенче шыв транспорчĕн кирлĕ спасательнăй средствисемпе ялан тăракан дежурствăсем организацилемелле.

8. Районсенчи тата хуласенчи тройкăсен çурхи шывран сыхланас тĕлĕшпе йышăннă решенисене пичетлесе кăларас пирки ĕçсынни депутачĕсен район (хула) совечĕсен исполкомĕсем умне ыйту лартмалла.

Çурхи шыв тулнипе кĕрешекен чрезвычайнăй тройка председателĕ В. Г. ГРИГОРЬЕВ.

ССР Союзĕпе Румыни хушшинче суту-илӳ договорĕ тунă

Февралĕн 26-мĕшĕнче Мускав хулинче ССР Союзĕпе Румини хушшинче суту-илӳпе шывра ишесси çинчен тунă Договора тата тӳлевсем пирки çырнă Килĕшĕве алă пусса çирĕплетнĕ.

Суту-илӳ договорĕнче икĕ çĕршыв хушшинчи килĕшĕве вăйлатса пырас принципа пăхса хунă.

Таварçавăрнăшĕпе тӳлевсем пирки тунă Килĕшӳре ССР Союзĕпе Румыни хушшинчи таварçавăрнăшне Килĕшӳн малтанхи çулĕнче мĕн пурĕ 8 миллион доллара, урăхла каласан, кашни çĕршыв енчен 4 миллион доллара çитерме пăхса хунă.

ССР Союзĕ Румынирен пуринчен ытла бензин кӳрсе килет, СССР Румынине — çĕрмамăкĕпе чугун ытларах парать.

Совет Союзĕ енчен çӳлте асăннă Килĕшӳ çине СССР Тулашри суту-илӳ Халăх Комиссарĕ **А. И. Микоян** тата СССР Тулашри суту-илӳ Халăх Комиссарĕн заместителĕ **И. М. Лебедев** юлташсем; Румыни енчен — Полномочнăй Министр тата Румынин Мускаври Чрезвычайнăй Посланникĕ г-н **Г. Гафенку** тата Румынин суту-илӳ делегаци председателĕ г-н **П. Немояну** алă пуснă. (ТАСС).

Вознесенский юлташăн докладне брошюрăпа кăларнă

Государствăн политикăллă литература издательстви СССР Совнаркомĕн Председатель заместителĕ тата СССР Госплан Председателĕ Н. А. Вознесенский юлташ ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕнче «1940 çулăн хуçалăхлă итогĕсем тата 1941 çулта СССР халăх хуçалăхне аталантармалли план» çинчен тунă доклада уйрăм брошюрăпа пичетлесе кăларнă.

Çамрăк шоферсен кружокĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Кудемерти туллимар вăтам шкулта çамрăк шоферсен кружокĕ ĕçлеме пуçларĕ. Кружока 5—7 классенче вĕренекенсем пурĕ 23 ача çӳреççĕ. Занятисене шкулти учитель А. Знаменский юлташ ирттерет. Хальхи вăхăтра автомашинăн двигательне вĕренеççĕ.

Эндрий Петĕрĕ.

Чăвашсен Государство филармонийĕн артисчĕсем Элĕкре

Чăвашсен Государство Филармонийĕн артисчĕсем Элĕк районĕнчи колхозсенче пулчĕç. Колхозниксем филармони артисчĕсем панă концертсене тата постановкăсене ырларĕç.

З. Николаев

Лекци

Паян, февралĕн 28-мĕшĕнче, ВКП(б) Шупашкар горкомĕн парткабинетĕнче ВКП(б) историйĕ çинчен вулакан лекцисен циклне итлекенсем валли **В. И. Ленинăн «Две тактики социал-демократии в демократической революции» ĕçĕ çинчен** тӳлевлĕ лекци пулать. Лектор — **Орленко** юлташ.

Лекци каçхине 8 сехетре пуçланать.

ПАРТКАБИНЕТ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

Вăрман хатĕрлевĕнчен пăрăнакансене закон хушнă пек айăпламалла

СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ 1941 çулти январĕн 17-мĕшĕнче «Вăрман промышленность Халăх Комиссариачĕн вăрман хатĕрлевĕсенче çуран тата лашапа ĕçлемелли тӳлевлĕ повинность тăвасси çинчен» ятарласа постановлени йышăнчĕç. Ку постановлени 1941 çулти 1-мĕш кварталта вăрман хатĕрлес плана тултарас çĕрте çавтери пысăк вырăн йышăнса тăрать.

Пирĕн Чăваш республикинчи колхозниксем, единоличниксем тата вăрманта ĕçлекен рабочисем çак постановленине ырласа йышăнчĕç тата вĕсем вăрман хатĕрлес плана тултарас тĕлĕшпе хăйсем çине татăклă обязательствăсем илчĕç. Нумай колхозниксем вăрмана пысăк хаваслăхпа каяççĕ, вăрман касса хатĕрлес тата турттарас плана ытлашшипех тултарса пыраççĕ.

Лайăх ĕçлекенсемпе пĕрлех хăшпĕр районсенче вăрманта ĕçлемелли повинноçран пăрănса юлма пăхакан уйрăм колхозниксемпе единоличниксем те тĕл пулаççĕ. Вĕсем тĕрлĕ сăлтавсем тупса вăрмана ĕçлеме каймасăр кутăнланса тăраççĕ.

СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ 1941 çулти январĕн 17-мĕшĕнче йышăннă постановлени тăрăх, çуран тата лашапа ĕçлемелли повинноçран пăрănса тăнăшăн тата вăрман хатĕрлемелли обязательнăй заданисене тултарманшăн айăплă çынсене уголовнăй йĕркепе ответ тыттармалла тунă.

Халăх сучĕсен вăрманта ĕçлемелли повинноçран пăрănса тăнă çынсене айăплас ĕçе виçĕ кун хушшинче пăхса тухмалла.

Улатăр, Канаш, Çĕмĕрле, Хĕрлĕ Чутай тата ытти районсенчи прокурорсем пĕлтернĕ тăрăх, февралĕн 10-мĕш тĕлне вăрман хатĕрлемелли обязательнăй заданисене тултарманшăн айăплă пурĕ 100 çынна суда панă. Вĕсене пурне те тенĕ пекех халăх сучĕсем уголовнăй йĕркепе ответ тыттарнă.

Вăрман хатĕрлес ĕçрен единоличниксем ытларах пăрăнса тăраççĕ. Çакăн пек единоличниксем вăрман ĕçĕнчен çеç те мар, государствăна обязательнăй йĕркепе тăратмалли ытти парăмсене те çулсеренех тултармасăр пурăнаççĕ. Вĕсем хăйсен обязательствисене суд урлă шыраса илнĕ хыççăн кăна тултараççĕ.

Сăмахран, Татмăш-Богордан ялĕнчи (Канаш р.) В. Максимова вăрманта ĕçлемелли повинноçран пăрăнса тăнăшăн пĕр çуллăха тĕрмене хупса лартмалла тунă. Вăл халиччен государствăна обязательнăй йĕркепе тăратмалли парăмсенчен пăрăнса тăнăшăн пĕр хут судпа айăпланнă пулнă.

Вăрнар районĕнче Уравăш ялĕнчи Зиновий Кузьмин налог тата ытти парăмсене те çултан çулах тӳлесе татмасăр пурăннă. Кузьмин вăрман хатĕрлемелли обязательнăй задание те тултарман. Çакăншăн ăна Вăрнар районĕнчи халăх сучĕ икĕ çуллăха тĕрмене хупса лартмалла тунă.

Чкаловский районри Кив-Катек ялĕнчи единоличник И. М. Кутынов та государство умĕнчи обязательствăсене яланах пурнăçламасăр пурăннă. Çулйĕр ĕçне пачах хутшăнман. Çынсем çул çинче ĕçленĕ чухне вăл спекуляци туса çӳренĕ. Государство умĕнчи парăмсене татманшăн Кутынов унччен те судпа айăпланнă пулнă. Чкаловский районри халăх сучĕ вăрманта ĕçлемелли повинноçран пăрăнса тăнăшăн Кутынова икĕ çуллăха тĕрмене хупса лартмалла, пурлăхне туртса илмелле тата тĕрмерен тухсан виçĕ çул хушши Чăваш республикин тулашĕнче пурăнмалла тунă.

Улатăр районĕнче Алтышево ялĕнчи Сетянинпа Рузавин единоличниксен лашисене туртса илмелле, хăйсене икĕ çуллăха тĕрмене хупмалла тата унтан ларса тухсан пилĕк çуллăха ссылкăна ямалла тунă. Уваровка ялĕнчи единоличник Цыпляевăн лашине туртса илмелле тата хăйне икĕ çуллăха тĕрмене хупса лартмалла тунă.

Вăрман хатĕрлекен организацисенче ĕçлекен хăшпĕр работниксем единоличниксене вăрманта ĕçлемелли повинноçран пăрăнса тăма хăйсем пулăшнисем те палăраççĕ. Сăмахран, Баймаш ялĕнчи (Хĕрлĕ Чутай р.) единоличник Капралов вăрманта пĕр кун та ĕçлемен пулин те, ăна заданине тултарас ĕçрен пăрса хăварнă. Хĕрлĕ Чутай районĕнчи вăрман пунктĕнче ĕçлекен десятник Капралова вăрман хатĕрлемелли заданине тултарнă тесе суя квитанци панă. Халь ку ĕç пирки прокуратура следстви пуçарнă.

Хăшпĕр çынсем чирлĕ тесе врачран суя справкăсем илсе вăрманта ĕçлессинчен хăтăлса юлма пăхаççĕ. Врачсем те çакăн пек кутăн çынсен сывлăхĕсене тĕплĕн тĕрĕслемесĕрех ултавлă справкăсем туса параççĕ. Хĕрлĕ Чутай больницинчи врач Законова хăйĕн йăмăкне Екатерина Законовăна, сывă çĕртенех, январĕн 27-мĕшĕнче суя справка туса панă. Çак ĕçе тĕрĕсленĕ хыççăн, справкăна тĕрĕс мар туса панине палăрнă. Çакăн пек ултавлă справкăсем панăшăн Законова врача тивĕçлĕ организацисене ответ тыттарма хушнă.

Вăрман хатĕрлекен организацисем те çителĕксĕр ĕçлесе пынине палăртмалла. Вĕсем вăрмана ĕçлеме пыракан колхозниксене кĕтсе илме начар хатĕрленнĕ. Вăрмана пыракан çынсем нумайланнă пирки, вĕсемпе тĕрĕс усă курмаççĕ. Сĕнтĕрвăрри районĕнчи Сотниковский лесничествăра вăрман турттарма пынă 40 лава каялла янă. Мĕншĕн тесен вăрманта касса хатĕрленĕ турттармалли йывăç çителĕксĕр пулнă. Улатăр тата Вăрнар вăрманпромхозĕсем те вăрманта ĕçлеме пынă колхозниксем валли пурăнмалли çуртйĕрсем çителĕксĕр хатĕрленĕ. Вăрманта ĕçлекенсем хушшинче массăллă ĕçсем туса иртермесçĕ тата ĕçе тĕрĕс организацилемен.

Чăвашсоюз тата леспродторг системине кĕрекен суту-илӳ организацисем куллен кирлĕ таварсене çителĕксĕр тăратаççĕ. Вăрманта ĕçлекенсем валли усăнă столовăйсем начар ĕçлеççĕ. Вăрнар вăрманпромхозĕн Нурăсри лесничествăра малтанхи кунсенче вăрман касакансем валли махорка, тăвар, спичка т. ыт. таварсем те пулман.

Çĕмĕрле тата Сĕнтĕрвăрри районĕсенчи руководительсем СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ январĕн 17-мĕшĕнче йышăннă постановленине пăсса ĕçлеççĕ. Вĕсем урăх Наркоматсемпе ведомствăсен вăрман хатĕрлес ĕçри рабочийĕсене илеççĕ, плана вĕсен шучĕпе тултарма пăхаççĕ. Кунсăр пуçне ĕçукçи тӳлес йĕркене пăснисем те пулнă.

Улатăр, Çĕмĕрле тата Калининский районĕсенче вăрман хатĕрлекен организацисем тата ялсовечĕсем çул çитменчирлĕ, ватăлнă колхозниксемпе единоличниксене тата служащисене ĕç законне пăхăнмасăр вăрман хатĕрлемелли производствăллă заданисем панă.

Хăшпĕр халăх сучĕсем вăрман хатĕрлес ĕçрен пăрăнса тăракан айăплă çынсен ĕçĕсене вăхăтра пăхса тухмаççĕ. Улатăр районĕнчи халăх сучĕсем пăхса тухнă ĕçсенчен çуррине çирĕплетнĕ йĕркерен кая хăварса пурнăçланă. Вăрнар районĕнчи 2-мĕш участокри халăх судĕнче (халăх судьи Шлыков) пилĕк ĕç виçĕ кун ытла пăхмасăр выртнă.

Вăрман хатĕрлевĕнче çуран тата лашапа ĕçлемелли повинность тăвасси çинчен йышăннă постановленине пурнăça кĕртес тĕлĕшпе судпа прокуратура органĕсем кирлĕ пек ĕçлеме тытăнман-ха. Çӳлте асăннă çитменлĕхсем çавна кăтартса параççĕ те ĕнтĕ. Малашне судпа прокуратура работникĕсен, вăрман хатĕрлес плана тултарас ĕçре тивĕçлипех пулăшса пымалла, айăплисене вăхăтра çирĕп ответ тыттармалла.

П. АЛЕКСЕЕВ.

Чăваш АССР прокурорĕн помощникĕ.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ БАЛАНС

Ново-Буяновской Артели им. Сталина системы Чувашпромсоюза на 1 января 1941 года

(В ТЫСЯЧ. РУБ.)

АКТИВ	На 1 января 1940 г.	На 1 января 1941 г.	ПАССИВ	На 1 января 1940 г.	На 1 января 1941 г.
Основные средства	20,0	22,1	Фонды и резервы	19,7	43,6
Расходы за счет будущих периодов	1,7	0,2	Долгосрочные кредиты	32,3	45,4
Отвлеченные средства	55,1	80,5			
Предметы, не относимые к основным средствам	5,7	3,9	Краткосрочные кредиты Госбанка	[illegible],0	15,0
Сырье, материалы и топливо	24,5	33,1			
Тара и запасные части	7,2	9,0	Расчеты	47,4	23,9
Производство	4,0	14,6			
Готовая продукция и тов.	30,4	26,4	Прибыль отчетного года	54,2	90,0
Денежные средства	9,4	14,4			
Расчеты	0,6	11,7			
БАЛАНС	158,6	217,9	БАЛАНС	158,6	217,9

Результат хозяйственной деятельности (в тысяч. руб.)

Расходы и убытки	На 1/I 40 г.	На 1/I 41 г.	Доходы и прибыли	На 1/I 40 г.	На 1/I 41 г.
От реализации продукции своего производства	10,5	1,8	От реализации продукции своего производства	48,4	70,6
Расходы и убытки разные	2,6	3,8	От розничной торговли	9,3	20,2
Прибыль отчетного года	54,2	90,0	Доходы разные	9,6	4,8
БАЛАНС	67,3	95,6	БАЛАНС	67,3	95,6

Председатель правления **Кузьмин.**

Старший бухгалтер **Иванов.**

Настоящий баланс рассмотрен и утвержден балансовой комиссией Чувашпромсоюза от 20 января 41 года, протокол № 2.

Председатель балансовой комиссии Чувашпромсоюза **Шишкин**

Редакци адресĕ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. **Телефонсем:** редакторăн—0—67, редактор заместителĕн—3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, экономика пайĕн—0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн —2—30, «Ĕçхĕрарăмĕ» журналăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство заведующийĕн—5—38, конторăн—0—23.

НТ 2678.

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР, Заказ № 146. Ф. Б. 58×84 п. л.